Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана. | № 220 (18543) | 1990 оной сентябриин 25, вторник | Сэн 3 мүн.

Ургаса — 90

ОРООhОН СЭБЭРЛЭГДЭНЭ

...о үдэрнүүдтэ манай кол... таряа хадалга, хуряалга ...ябуулагдана. Тарялан ...18 комбайн гаранхай. ...жэлэй ургаса хуряалгын ...юумэнь юуб гэхэдэ, та... ...жэгдэ бэшээр эдеэшээд, ...түрхи хоо̃сосуудынь оро... ...хатаад байхада, hүүлдэ ...тарян үшөө ногоон ...байна. Иимэ ургасые ...ниень амяарлан хадаха, ...бэшыень сэхэ ком... ...ха ушартай болонобди. ...мүнөөшье муу бэшэ. Даб ...гектар бүриhөө 18 цент... ...ороohон сохигдоно. Му... ...түрүүшын 800 гектарай ...сохигдоод, арба ша... ...мянган центнер ороohон ...дээрэ буугаад байна. ...түрүүшын ээлжээндэ үрэhэ... ...нөөсэ бэлдэхэ зорилго... тойгоор нойтобор ороohые АВМ-0.65 болон КЗС-20 тухэлэй агрегадуудаар гаргажа, хатаанабди.

Ургаса хуряажа эхилhэн түрүүшын үдэрhөө гэр бүлөөрөө хүдэлдэг Владимир болон Анна Смолинтоной экипаж 2 мянга шахуу центнер таряа сохёод, мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Анна Смолина ажахыда комсомолой эхин организациин секретаряар хүдэлдэг юм. Таряа хуряалгын үедэ тэрэ нүхэртөө суг хүдэлхэ гэжэ шиидээ.

Тэрэшэлэн дүршэлтэй комбайнер Владимир Плюснин Михаил Плеханов туhалагшатаяа 1700 центнер ороohо бункерhаа гаргаа.

Таряа баал болгон хадалга дээрэ ажахыдаа спортын талаар инструктораар хүдэлдэг залуу хүбүүн Александр Фалилеев түрүүлжэ ябана. Тэрэнэй жолоододог агрегат 120 гектар таряа хадаа. Мүн комбайнернууд Евгений Плюснин, Сергей Кавизин, Александр Смолин гэгшэд баhал горитой газарай ургаса унагаагаа.

Ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрhөө үрэhэнэй таряа сэбэрлэжэ, хатаажа, бүхыдөө 2 мянган центнер үрэhэ бэлдээд байнабди.

Г. СМОЛИН,
Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой ахамад агроном.

МҮРЫСЭН АЖАЛЛАНА

...мүнөө шухала хам... ...нүүд нэгэ доро зэргсэ... ...Адууhа малда үбhэ ...бэлэдхэхын хажуугаар ...жэлэй ургаса хуряаха ха... ...тай хүдэлмэри түлэг... ...оронхой. Кабанскын райо... ...ажахынууд байгша ондо ...мянган гектар тарялан ...ороohото болон ороо... ...бобово ургамалнуудые ...юм. Энэ ургасада ...районой 184 комбайн хүдэл... ...

...сага саг болзортонь ...ряажа абаха зорилготой... ...АПО-гой совет, агропро... ...мышленна комплексын хүдэл... ...шэдэй профсоюзай ...районой механизаторнуудай, ...шофернуудай бригадануудай, ...нуудай дунда ашаг үрэ... ...социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлбэ. Ургаса хуряалгада шалгарhан түрүүшүүл моральна болон материальна талаар урмашуулагдаха юм. Социалис мүрысөөнэй дүримэй ёhоор байгша оной «Ургаса-90» гэhэн чемпионой нэрэ зэргэдэ хоёр хүн хүртэхэ болоно. Эдэнэртэ «Илагшын» диплом, «Иж-Юпитер» түхэлэй мотоцикл барюулагдаха юм. Хоёрдохи, гурбадахи hууринуудые эзэлhэн таряашадые үнэтэ бэлэгүүдээр, тэрэ тоодо үнгэтэ телевизорээр, холодильнигаар урмашуулха байна. Хартааб-хашад, комбайнернуудай туhалагшад, автомашинын жолоошод мүн лэ шагнагдахаар хараалагдана.

Ажахы бүхэндэ ажалдаа шалгардаг түрүүшүүл яhала олон байдаг. Нёдондо жэлэй дүнгөөр Твороговой шубуунай фабрикын Виктор Григорьевич Залуцкиин хүтэлбэрилдэг хуряалгын-транспортна звеногойхид илажа гараа hэн. Эдэнэр энэ жэлдэшье туйлаhан амжалтаяа улам арьбадхаха хүсэлэнтэй ургаса хуряалгаяа эмхитэйгээр мүнөө эхилэнхэй. «Тресковский» совхозой А. Н. Колбиной, Байгалай туршалга-үйлэдбэриин ажахын Г. М. Гвозденскиин, «Большереченский» совхозой А. П. Поплевинэй даадаг звенонууд байгша ондо баян ургаса хуряажа абахаар түсэблэнэ. Комбайнернууд Байгалай ОПХ-hаа Н. Н. Дорохов, «Шергинский» совхозhоо С. А. Жилин гэгшэд мүнөө урсаса хуряалга дээрэ hайнаар хүдэлнэ.

Н. ДАМБАЕВ.

БАРИЛГАШАДАЙ ХОЛБООН БАЙГУУЛАГДАБА

Москвада сентябриин 21-дэ болоhон эм... байгуулгын съезд дээрэ ниитын ...организаци СССР-эй барилгашадай ...холбоон бии болгогдобо.

...съездын эмхидхэлэй комитедэй түрү... ...СССР-эй Госстройн түрүүлэгшын ...орлогшо В. Н. Гаранинай элидхэл соо тэм... ...дэглэhэн ёhоор, капитальна барилга hай... ...жаруулангүйгөөр, экономикын ашаг үрые ...дээшэлүүлхэ аргагүй, юундэб гэхэдэ капи... ...тальна барилга арадай ажахын бүхы hал... ...барилнуудые хүгжөөлгэдэ, мүн хубилган шэ... ...нэлэлгын социальна стратегиие бэелүүл... ...шухала үүргэ дүүргэдэг байна ха юм. ...барилгые hайжаруулхын тула барилгын ...продукци үйлэдбэрилэн гаргагшадта экономическа талаараа бэеэ даанхай байдал ...тогтоохо, барилгашадай нэрэ хүндые үргэхэ, ...мэргэжэлтэдэй ниитын үүргые дээшэ... ...хэрэг болоно. СССР-эй Барилгашадай холбоон барилгын, шэнжэлгын, кон... ...структорска, эрдэмэй предприятинууд ...болон эмхинүүдые, ниитын эмхинүү... ...мүн тусгаар эрхэтэдые, эрдэмтэдые, мэргэжэлтэдые, хуряангыгаар хэлэбэл, барилгын үйлэдбэридэ хабаатай бүхы хүнүүдые hайн дуранай үндэhөөр нэгэдүүлхэ ёhотой.

Тус холбооной гол зорилгонууд гэбэл, экономическа шэнэ эрхэ байдалда ажал ябуулгаяа залан хүтэлбэрилхэ подрядна болон проектнэ хүдэлмэринүүдэй, барилгын материалнууд болон конструкцинуудай дэлгүүрые уридшалан тодорхойлхо ба хүгжэлтыень хаража үзэхэ, барилгашадай холбооной гэшүүдэй эрхэ ба социальна хамгаалгые хангаха ябадал болоно. Барилгын шэнэ материалнуудые үйлэдбэрилхэ, hалбариин үйлэдбэриин баазые хүгжөөхэ, оньhон техникэ ба түхеэрэлгэнүүдые, эрдэм-техникын дэбжэлтын туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ ябадал холбооной хүдэлмэриин шухала шэглэл болохо юм.

Эмхидхэн байгуулгын съездэ хабаадагшад СССР-эй Барилгашадай устав баталан абаа, холбооной президентээр СССР-эй Госстройн түрүүлэгшэ В. М. Серовые hунгаа.

ТАСС-ай корр.

«НИИТЫН ГУРИМ» ГЭhЭН ЯБУУЛГА

...оной хото городууд болон ...нютагуудта гэмтэ яба... ...гаргалтын талаар байдал ...шуугуу зандаа байhаар. Жэ... ...шээлбэл, байгша оной найман ...hарын туршада үнгэрэгшэ экэ... ...энэ үеынхитэй сасуулбал, ...ябадал гаргалга 8 про... ...центээр ургаа. Грузиин ССР-тэ, ...Латвиин Республикэда, Ли... ...товско ССР-тэ, Казахай ССР-тэ, ...Армениин ССР-тэ, Москва хо... ...тодо, ...ханаа бирагүй байдал ...тогтоонхой.

Советскэ Союзай бүхы хото ...городуудта ба хүдөө нютагуудта «Ниитын гурим» гэhэн хэмжээ ябуулга үнгэргэхэ тухай СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерство сентябрь hарада Указ гаргаhан байгаа. Энээн тухай хөөрэжэ үгэхыень Ниитын гурим сахилгын главна управлениин начальник, милициин генерал-майор Э. Калачевые ТАСС-ай корреспондент гуйhан байна.

— «Ниитын гурим» гэhэн ябуулга орон доторoo аюулгүй байдал тогтоохо, ниитын гурим бэхижүүлхэ тухай СССР-эй Президентын хандалгатай нягта холбоотойгоор ябуулагдажа байна,— гэжэ тэрэ хэлэбэ.— Хүниие дээрмэдэхэ, хулиган ябадал гаргаха, хонжоо наймаа хэхэ ябадалнуудта гол анхарал хандуулагдажа, хуули эбдэжэ болохо хүнүүдтэй hэргылэлгын тусхай хүдэлмэри ябуулагдана. Патрульно-постовой харуулда байгшадай хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нилээд анхарал хандуулагдана. Хэрбээ орон дотор гэмтэ ябадал гаргагшадай табадахи хэрэг бүхэн элирүүлэгдэдэг байгаа hаань, Москвада хоёрдохи хэрэг бүхэниинь элирүүлэгдэнэ. Гэхэ зуура Армениин, Таджигай, Литовско, Азербайджанска ССР-тэ, Молдова ССР-тэ гэмтэ ябадал гаргалга хангалтагүйгөөр элирүүлэгдэнэ.

АССОЦИАЦИ ХҮДЭЛМЭРЕЭ ЭХИЛЭНХЭЙ

...байгша оной эхеэр Москва... ...Россиин таряашадай ассо... ...циациин эмхидхэн байгуулгын ...съезд болоо hэн. Тус органи... ...заци хүдэлмэреэ эхилээ юм. ...Энэ хугасаа соо нютагай ...таряашадай ассоциацинууд ...бии болгогдооб?

К. ФРОЛОВ.

...Москва. ...ТАСС-ай корреспондент А. ...энэ асуудалнуудта ...харюусаhыень АККОР-ой ге... ...неральна директор А. Ф. ...Башмачниковhоо гуйhан байна.

...Буряадай, Марийн, Уд... ...муртай автономито республи... ...кануудта, Алтайн, Красноярска, Хабаровска хизаарнуудта, ...РСФСР-эй 25 областьнуудта, ...районуудта таряашадай ассоциацинууд бии болгогдон... ...гэжэ тэрэ хэлэбэ.

...дээрээ таряашадай ...ажахы тоолоргдоно. Хүдөө ...ажахын 1516 кооператив энэ тоодо оролсоногүй. Гэхэ зуура газар элдүүридэг хүнүүдэй тоо тухай тусхай статистикын мэдээсэл манай тоонуудтай тааралдадаггүй гээд хэлэхэ байнаб.

Таряашадай ажахынуудай ургалтын тоо иимэрхүү байна: 1989 оной августын 1-нэй байдалаар ганса 100 ажахы бүридхэлдэ абтаhан байгаа; 1990 оной апрелиин 1-дэ — 267; 1990 оной августын 1-дэ 900 ажахы тоологдожо байба.

Саратовска областьдо фермернүүдэй ажахы хурдан түргэнөөр хүгжэнэ — эндэ 60 ажахы бии болгогдоhон, тиихэдэ 50 мянган гектар газар нютагай ажахынууд фермернүүдтэ дамжуулан үгэхөөр бэлэн байна. Гэхэтэй хамта Мурманска, Магаданска областьнуудта, Ставрополиин хизаарта, Башкирай, Дагестанай, Хальмагай, Коми АССР-нүүдтэ фермернүүдэй ажахы хангалтагүйгөөр хүгжөөгдэнэ. Оронай хойто районуудта, газар ажалые хүгжөөхэдэ хүшэр зонодо, хүн зон элдэб шалтагаанаар газар дурагүйгөөр абана. Тиихэ үедэ оронай урда зүгэй районуудай фермернүүдтэ газар үгэнэгүй. Нютагай засагай зүгhөө дэмжэлгэгүй дээрэhээ таряашадай ажахынууд үсөөн гэхэ хэрэгтэй.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1990 оной апрелиин 25-да батлан абаhан «Газар таалажа үгэхэ ба газар hөөргэнь абаха талаар зарим асуудалнууд тухай» Указ АККОР-ой хүдэлмэриин бодото дүн гэжэ тоолоходо болохо. Тус документын ашаар олон зуун хүнүүд газар абажа, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилжэ эхилээ.

(ТАСС).

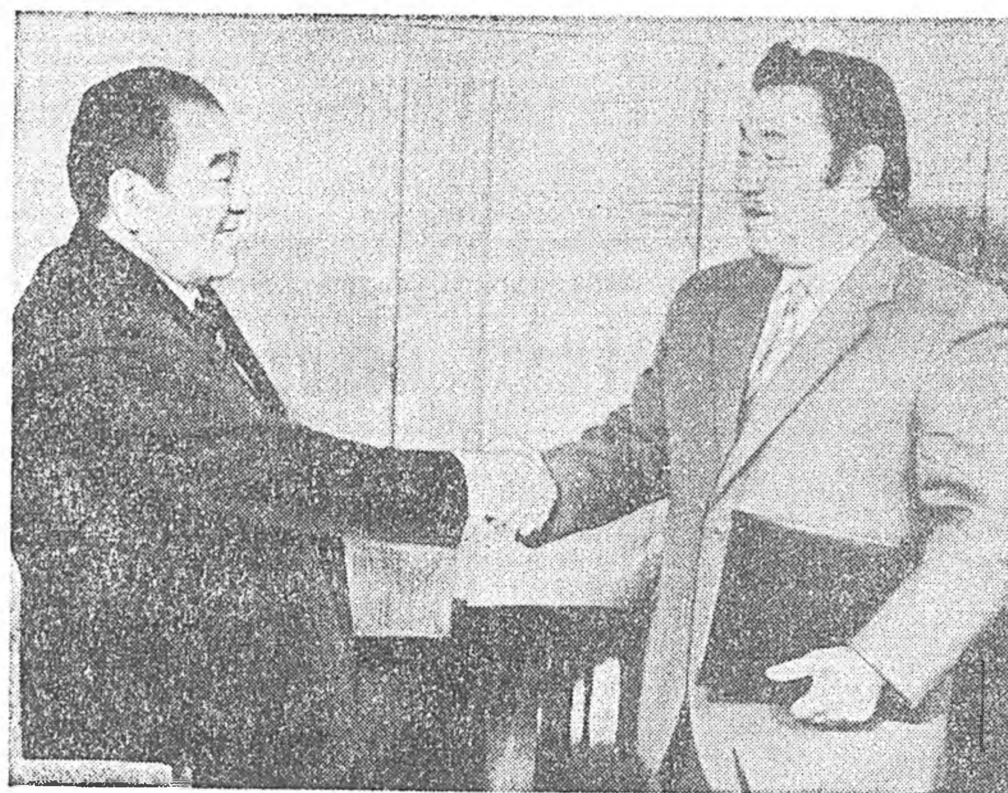

ХАРИЛСААНУУДАА ҮРГЭДХЭХЫН ТҮЛӨӨ

Байгша оной сентябриин 20-до Хитадай Арадай Республикын Үбэр-Монголой автономито районой арадай правительствын засагай түрүүлэгшэ нүхэр Бухэн түрүүтэй правительственна делегаци манай республикын Министрнүүдэй Соведэй урилгаар Буряад орондомнай ерэhэн байна. Делегациин бүридэлдэ Үбэр-Монголой автономито районой гадаадын хэрэгүүдэй талаар зургаанай хүтэлбэрилэгшэ дарга Бай Юнь, тус автономито районой гадаадын экономическа харилсаануудай болон гадаадын худалдаа наймаанай управлениин хүтэлбэрилэгшын орлогшо Бай Дунь, автономито районой арадай правительствын дэргэдэ политическэ шэнжэлгэнүүдые эрхилдэг зургаанай хүтэлбэрилэгшын орлогшо Го Миньлун, гадаадын хэрэгүүдэй талаар зургаанай хүдэлмэрилэгшэ Яжах Кэминь гэгшэд оролсоно.

Хүршэ оронhоо ерэhэн делегаци Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаевтай уулзаа, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановтай хани ёhоной хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэhэн байна.

Манай оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй 1989—1990 онуудта боложо үнгэрhэн уулзалганууд Буряадай республикын болон Үбэр-Монголой автономито район хоёрой хоорондохи харилсаануудые хүгжөөхэдэ үргэн харгы зам нээжэ үгөө. Иимэ уулзалганууд бидэнэй хоорондо экономикын, худалдаа наймаанай, соёлой, элүүрые хамгаалгын болон бусадшье hалбаринуудта харилсаануудые тогтооходомнай аша туhатай гэжэ хоёр талын түлөөлэгшэд нэгэн hаналтайгаар тэмдэглээ.

Үбэр-Монголой автономито районой түрүүлэгшын энэ удаа манай Буряад орондо ерэhэн ушар хоорондохи харилсаануудаа үргэдхэхэдэмнай шэнэ шата болохо бээз гэhэн найдал уулзалганууд дээрэ гэршэлэгдээ.

Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хоёр талын удамаршын хүдөө ажахын, мал ажалай талаар, малай продукци буйлуулха, хубсаhа оёхо гэхэ мэтэ хэрэгүүдээр тодорхой хэлсээнүүдые баталжа боломоор гэжэ мэдэрhэн байна. Хүршэ оронай түлөөлэгшэд манай республикада хирпиисын болон барилгын бусад материалнуудые үйлэдбэрилдэг заводуудые барихада туhалхаар хэлсээ баталхаар бэлэн байhанаа мэдүүлээ.

Эрдэм техникын, соёлой, спортын, элүүрые хамгаалгын талаар хоорондоо үргэнөөр харилсаха арга боломжонууд олдохо байха гэжэ уулзалгада хабаадагшад hанамжалаад, эдэ hалбаринуудай түлөөлэгшэд, мэргэжэлтэд, албан зургаанууд тодорхой асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байха гэжэ тэмдэглэбэ.

Хүршэ ёhоной харилсаануудые хүгжөөхэ зорилготойгоор худалдаа наймаанай-экономическа асуудалаар харилсажа байха саг үргэлжын комисси байгуулха шухала, тэрэниие хүршэ хизаар нютагуудай хүтэлбэрилэгшэд толгойлдог байха hэн гэжэ хоёр талын түлөөлэгшэд үгэеэ ойлголсобо.

Манай республикын ниислэл Улаан-Үдэ Үбэр-Монголой ниислэл Хүхэ-Хото хоёр анда нүхэд ёhоной харилсаануудые тогтооохо hэн. Энэ асуудалаар тусхай хэлсээ батална болохо байна гэжэ уулзалгада хабаадагшад тэмдэглээ.

Уулзалгын үедэ Үбэр-Монголой автономито районой арадай правительствын түрүүлэгшэ Бухэн манай республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановые айлшалхыень уриба, энэ урилгыень хүндэтэйгөөр хүлеэн абажа, баяр хүргэбэ.

Хойр талын түлөөлэгшэд уулзалгын эсэстэ хэлсээнүүд тухай протоколдо гараа табиба.

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр нютагаа бусахын урдахана нүхэр Бухэн журналистнуудтай уулзахадаа: «Буряад орондо ерэhэндээ ехэ баяртайб, хөөрэлдөөнүүднай ехэл аша туhатай байгаа, танай эндэхи газар нютагтнай баян, хүн зонтнай ехэл хүндэмүүшэ юм байна. Ехэл баяр баясхалан таанад бүгэдэндэ хүргэжэ бусахамнай»,— гэжэ хэлэбэ.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хэлсээнүүд тухай протоколдо гар табиhанай hүүлээр.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото-зураг.

СЕМИНАР-ЗҮБЛӨӨН

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сессиие угтуулан, республикын арадай депутадуудта зорюулагдаhан семинар-зүблөөн уржадэр болобо.

Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев семинар - зүблөөе нээгээ. СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ Р. Нишановой түрүүлэлгэ доро Союзна договор баталха асуудалаар үнгэрэгшэ неделидэ Москвада болоhон зүблөөн тухай, РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Н. Ельцинэй хүтэлбэри доро болоhон зүблөөн тухай тэрэ хөөрэбэ.

Удаань Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Госпланай түрүүлэгшэ **Л. П. Табалаев** «Сүлөөтэ дэлгүүртэ республикын орохо зарим зорилгонууд тухай» элидхэл хэхэдээ, тодорхой асуудалнуудта халирхайгаар тогтожо, суглараагшадай зүгhөө шангаар шүүмжэлэгдээ.

Финансын министр **М. Г. Намсараев** «Дэлгүүрэй харилсаануудта орохо үедэ финансын-мүнгэн hангай системэ хубилган шэнэдхэхэ тухай» элидхэл хэбэ. Тиихэдээ тэрэ республикынгаа бодото байдалда үндэhэлhэн баримта мэдээнүүдтэй суглараагшадые танилсуулжа, олон тоото асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр харюусаhан байха юм.

hүүлээрнь Буряадай АССР-тэ России банкын управлениин начальник **А. А. Рязинский** «Дэлгүүрэй экономикын эрхэ байдалда банкнуудай дүүргэхэ үүргэ», Ажалай талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ **Д. Ю. Цыбикжапов** «Дэлгүүрэй харилсаануудта оролгын эрхэ байдалда хүн зониие социальна талаарнь хамгаалгын хэмжээнүүд», Сэнгүүдэй талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ **К. Д. Дагбаев** «Шэнэ экономическа эрхэ байдалда сэнгүүдые тогтоолгын асуудалнууд» гэhэн элидхэлнүүдые хээ.

Финансын министрэй орлогшонор **С. Ц. Цыреторов, Г. В. Шлыкова** «1991 оной бюджедэй проект зохёолгын онсо шэнжэнүүд тухай, социально-соёлой hалбариин эмхи зургаануудые ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримда оруулха тухай», «Предприятинууд ба эмхинүүдтэ, колхозууд болон кооперативуудта, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадта налог тохохо тухай» мэдээсэлнүүдые хэхэ зуураа, арадай депутадуудай асуудалнуудта харюусаhан байгаа.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

СССР-эй ПРОКУРАТУРАДА

Москва хотын прокуратура В. И. Новодворская тушаа уголовно хэрэгэй мүшхэлтэ үнгэргэжэ байнхай. Тэрэ СССР-эй Президентые хүн зоной урда доромжолhон, худал хуурмаг үгэнүүдые хэлэhэн, тэрэ тоодо ниитын мэдээсэлэй хэрэгсэлнүүдые хэрэглэhэн байгаа.

1990 оной сентябриин 20-до В. И. Новодворскаяда адвокадайнь байхада, «СССР-эй Президентын нэрэ хүндые хамгаалха тухай» СССР-эй Хуулиин нэгэдэхи статьягай хоёрдохи хубиин ёhоор гэмнэлтэ соносхогдобо. Тэрээндэ ондоо тээшээ гаража ошохогүй гэhэн хэмжээн абтаба.

РСФСР-эй Уголовно Кодексын 188-дахи статьятай зохилдуулан, бэеынь элүүрые шалгахын, сүүдэй-психиатрическа шалгалта үнгэргэхын тула эмнэлгын эмхи зургаанда прокуророй зүбшөөлтэйгөөр тэрэ эльгээгдэбэ. Тэрэ шалгалтын удаа В. И. Новодворскаягай харюусалга тухай асуудал шиидхэгдэхэ байна.

„Буряад үнэн"-91

Уншагшадые яажа олошоруулхаб?

Хяагтымнай районой зон буряад юумэеэ тоодоггүй, ородшуу зантай болонхой гэбэл, нэмдэ олониинь гомдожо магад. Теэд үнэн дээрээ тиимэ байхадань, гомдо-болишье адли ха юм. Бүхы район дотор оройдоол 200 гаран айл «Буряад үнэн» захижа уншана.

Харин бэшэндэ юун дуталданаб: захил хүүлэхэ мүнгэн гү, али сэдьхэлэй эрилтэ гү? Хоёрдохи шалтагынь илангаяа зүйтэйшүү гэжэ бодоноб. Хэды бэлигтэйшье, дуу, хатарта, уран үгэдэ дуратайшье зон анханhаа түрэл газетэеэ уншажа hураагүй, дадаагүй, заншаагүй гээшэ ха.

Эндэ хэн нэгэниие гэмнэхэ, зэмэлхэ hэдэлгээ орхижо, сэхэ руунь хөөрэлдөө ябуулая. **Нэн түрүүн эхин классуудай, мүн түрэлхи хэлэ, литературын багшанарта хандаха гээ hэм. «Буряад үнэн» газетэ өөhэдтөө, мүн hургуулидаа захил хүүлээд hууха бэшэ, харин эгээл энэ сентябрь, октябрь hаранuудта газетэеэ эдэбхитэйгээр дэлгэрүүлэн тараалсаха ёhотойбди.** Энэ хадаа манай нангин уялга мүн. Юуб гэбэл, hуралсал-хүмүүжүүлгэдэмнай хэрэгтэй зүйлнүүд газетын хуудаhануудта элбэгээр толилогдодог гээшэ.

Энэ талаар өөрынгөө арга хэлэжэ үгэhүү. «Манайхи «Буряад үнэн» газетэеэ захюулхабди»— гэhэн бэшэгтэй хуудаhа hурагшадтаа тараажа үгэнэб. Хүн бүхэниинь гэртээ, түрэлхидтөө абаашана. «Абахабди» гэжэ шиидэhэн айлайхи энэ бэшэг доро гараа табижа, үхибүүнтэеэ намда эльгээдэг юм. Тиихэдээ hурагша дүтын гурбан айлда орожо, түрэлхи хэлэнэйнгээ багшын гуйлтые дүүргэдэг зантай. Ягаашье hаа, hануулга болодог лэ даа. Гэхэhээ гадуур hүүлээрнь айлаар өөрөө ябадагби.

hүүлэй үедэ газетэмнай hонин болоо гэжэ тэмдэглэхэм. Хуушан монгол бэшэг, зохёолнуудhаа хэhэгүүд, үг изагуур тухай түүрээлгэ — эдэ бүгэдэмнай сэгнэшэгүй удхатай ха юм. Шүлэг бэшэдэг hурагшымни — Дарима Рэйцановагай түрүүшын шүлэгүүдэй «Шэнэ нэрэ» гэhэн гаршаг доро толилогдоходонь, одоол баясаабди. Арюухан булагай дэлбэржэ гараhандали бэлигынь улам задаржа, уран зохёолой замда урма зоригтой ябаг лэ.

Мүнөөдэр «Буряад үнэн» газетэдэ **яажа захил хүүлэхэ тухай юрэнхыгөөр бодомжолхо бэшэ, харин уншагшадые яажа олошоруулхаб** гэжэ гол hанаагаа табиха ёhотойбди. Жэшээлбэл, манай райондо буряадаар уншадаг зониие олошоруулхын тула иимэ зүйлнүүд анхарагдаха ёhотой гэжэ hананаб:

1. Бусад олон районуудта районно газетэнүүдэй дубляж гарадаг гээшэ. «Ленинское знамя» газетын хабсаргалта болгон, амаралтын үдэртэшье hаань, нэгэ хуудаhа хэблэдэг hаань, хэды анхармаар, hонирхолтой байха hэм. К. Д. Лубсандоржиев партиин райкомой нэгэдэхи секретарь байхадаа, энэ hанамжа дэмжэдэг hэн. Теэд үнэн дээрээ мүнөөшье болотор юумэн хэгдээгүй.

2. Багаханшье hаа, өөрын литературна нэгэдэлтэй болохо байгаабди. Багшанар Пётр Константинович Манжиханов, Мария Бадмажаповна гэгшэд уран зохёолдо ульhатай, шүлэг зохёол өөhэдөө бэшэдэг юм. Хойноhоо эдиршүүлые, залуушуулые дахуулха hэн бэзэ.

3. К. М. Шаныгина Хяагтын радио-дамжуулгануудта hурагшадыемнай бэшээ. Энэ хүдэлмэри үргэлжэлөө hаа, hайн байгаа.

4. Районой соёлой таhагта үндэhэн яhатанай нэгэшье түлөөлэгшэ үгы юм. Уран hайханай харалга болоно гү, али ямар нэгэн конкурс гү — хуул хэлэ мэдэдэггүй зон ерээд hуудаг. Хэлэhэн юумыеш ойлгохогүй, бодото сэгнэлтэ үгэжэ шадахагүй гэжэ hанахада, урмагүй даа.

5. Хяагтын интернат hургуулиие республикын 1-дэхи интернат hургуули мэтээр национальна болгохо үндэhэн гүйсэд бии. Диилэнхи олониинь буряад үхибүүд аад, ород программаар hурадаг, буряад хэлэнэй хэшээлнүүд тон үсөөн үнгэргэгдэдэг.

6. hургуулинуудта уран зурагай, дуунай хэшээлнүүдые үнгэргэхэ тусхай бэлэдхэлтэй багшанар, мүн клубай хүдэлмэрилэгшэд тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй.

7. Национальна hургуулинуудай бааза байгуулгые онсо анхархаар саг тулажа ерэнхэй.

hая болотор лэ буряад хэлэнэй, литературын предмедүүдые тоохогүй, түрэлхи хэлэнэй багшанарые хэрэгсээхэгүй байдал тогтонхой бэлэй. Мүнөөшье зарим тээ иимэ хандалга хубилаагүй ха. Буряад хэлэ, соёлоо хүгжөөлгэдэ хабаададаг эдэбхитэд тухай, тэрэ тоодо багшанар тухай түрэл газетэмнай бүри үргэнөөр бэшэжэ, нэрэ хүндыень дээшэлүүлхэ, дэмжэхэ байха аабза гэжэ найдананаб.

Энхэ-Тала, Хоолой нютагуудта ажаhуугшадтаа ханданаб: элинсэг хулинсагуудайнгаа хэлэн дээрэ гарадаг газетэеэ урданайхиhаа олоор захижа уншаял. Уран үгын хүсые үхибүүднай бага балшарhаа ойлгожо, мэдэржэ, хүндэлжэ hураг лэ.

С. БАЛЬЖИНИМАЕВА,
Энхэ-Талын дунда hургуулиин түрэлхи хэлэ ба литературын багша.

Хяагтын район.

ХОХИДОЛДО ОРУУЛХАГҮЙБДИ

38 жэлэй туршада «Буряад үнэн» газетэ минии ёhотой хани юм. Өөрөө хужарлан уншахаhаа гадна суг хүдэлдэг нүхэдтөө hонирхолтой зүйлнүүдыень дэлгээжэ, шэхэнэй шэмэг болгодогби. Шэтын областиин Ташаа hууринда ажаhуудаг нютагайнгаа зондо түрэл газетэеэ захил хэжэ эльгээдэг зантай хүм. Гадна буряад уран зохёолшодой номуудые эльгээдэгби.

Энэмнай юрэл hайрхаhан зүйл бэшэ. Түрэл хэлэндээ дуратай хүн нютаг нугынгаа зоной дунда ойлгууламжа, идхамжа ябуулха уялгатай гэжэ hанадагби. Энээниие намшьегүйгөөр улад зон ойлгожо байгаа юм ааб даа.

«Толи» хуудаhа, үг изагуур тухай уншахада, илангаяа хужарламаар. Гэхэ зуура эндэ нэгэ асуудал дайраха hанаатайб. Ушар юуб гэбэл, буряад газотэ хадаа соёл, гэгээрэлэй, искусствын, хэлэ хүгжөөлгын асуудалнуудаар гол түлэб хизаарлаха ёhотой гэhэн hанамжа зарим хүнүүд хэлэнэ.

Энэнь түрүүшээр бодоод үзэхэдэ зүйтэйшье шэнги hаа, үнэн дээрээ таарамжагүй байна. Тайлбарилhуу. Би ЛВРЗ-дэ 35 жэлдэ хүдэлөөб. Мүнөө эндэмнай 1127 буряад ажаллана гэхэ гү, али заводто хүдэлэгшэдэй 13 процентнь болоно. **Хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ урагшатай hайн хүдэлжэ ябаhан нүхэд тухайгаа, жэшээлбэл, хүдөө нютагуудта ажаhуудаг түрэл гаралынь, гэртэхинкинь мэдэхэдээ, хэды баясадаг гээшэб.**

Шудхалгын үйлэдбэридэ үндэhэн яhатанай түлөөлэгшэд илангаяа олон. Шэрэм шудхадаг цех завод доторoo «буряад цех» гэжэ алдаршанхай. Тус цехые хүндэтэ түмэр замшан, Буряадай АССР-эй габьяата инженер М. М. Мантыков хүтэлбэрилдэг. Бэрхэ эмхидхэлшэ, томоотой түбшэн зантай тула булганда хүндэтэй. Иимэ хүнүүд олон юм.

Теэдшье промышленна, барилгын hалбаринуудай хүгжэлтэ тухай мэдээсэл, статьянуудые уншажа hураhан hаа, нилээн ашатай юумэ оломоор байдаг.

Өөрөө би hүүлэй үедэ заводой зүгhөө Яруунын районой ажахынуудта үзүүлэгдэдэг шефскэ туhаламжа тухай газетэдээ мэдээсэдэгби. Заводой ахамад механик А. Гаврилов предприяти ба ажахынууд хоорондын харилсаанай түлөө харюусалгатай юм. Тиимэhээ эбэй ёhоор хэлсэжэ, хоюулан бэшэдэгбди.

Буряад литературна хэлэ шудалхада, газетын үүргэ сэгнэшэгүй ехэ гэжэ hананаб. Диалектын үгүүлгэ, аялга хорюултай бэшэ ааб даа. Өөрын онсо шэнжэтэй, өөрын татасатай ха юм. Гэбэшье Сэлэнгын, Хяагтын, Эрхүүгэй зон литературна хэлэндэ дүтөөр хэлэжэ hурахые оролдохо ёhотой. Магад, буруушье бодомжолно гүб, теэд өөрымнил hанамжа даа.

Газетэдэ захил хэлгын үедэ иимэ хөөрэлдөөнэй дэлгэрhэниинь тон дэмбэрэлтэй. Анхармаар ажаглалтанууд олоор хэгдэнэ. **Дээгүүр засаг баригшад хүтэлбэрилэгшэд буряад дээрэ уншажа шадаха hаа, шүүhэтэй, шүүбэритэй юумэ нилээн лэ ойлгожо абаха, хэмжээнүүдыешье хараалха бэлэй.** Газетын хэhэн шүүмжэлэлэй гү, али зүйтэй дурадхалай үндэhөөр ямар нэгэн харюу үгэхыень захил бэшэхэдээ,ородшье, буряадшье хүтэлбэрилэгшэдтэ адлихан оршуулга хэрэгтэй болодог ха юм. Журналист нүхэдни тиигэжэ хөөрэдэг. Энээндэнь голхормоор.

Оршон байдалыемнай алишье талаhаань гүнзэгыгөөр харуулдаг газетэеэ олоор захюулан бэшээл. Дэлгүүрэй экономикын үедэ хохидол, гарзада оролгон дэлгэрхэ. Теэд арадаймнай оюун сэдьхэлэй баялигые гэршэлдэг ори ганса газетэеэ ямаршье хохидолдо оруулхагүйбди гэжэ зоригжоёл.

Д. ДАРМАЕВ,
ЛВРЗ-гэй ветеран, «Буряад үнэн» газетын үнинэй хүдэлмэришэн-бэшэгшэ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Тоосоото-hунгалтын суглаанууд

АЖАЛАА ШЭНЭЭР ЭМХИДХЭН ХҮДЭЛХЭ

Мүнөө шэнэ үе сагта ажаhуунабди. Орон доторхи онсо шахардуу байдал хадаа хүн зоной hанаа бодол, ухаан сэдьхэлые хүлгүүлнэ ха юм. Хүн бүхэн өөрынхеэрээ энэ үе сагые ойлгожо, тэрээндэ сэгнэлтэ үгэнэ.

Коммунистнуудай үүргэ энэ үе сагта тад ондоогоор тодорон гаранхай. Коммунис парти хадаа өөрынгөө XXVIII съезд дээрэ шэнэ Устав ба бэшэшье шухала документнүүдые баталан абажа, саашадаа засаг түрын хойноhоо оролсохоёо, тэрэниие буляалдахаяа болижо, зонхилхы захиргаата заншалаа орхижо, арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэнэ. Тиигэжэ үргэн олониитэдэ, ажалшадай дура өөр тээшээ татаха, тэдэнэй дунда өөрынгөө нэрэ хүндые улам ехээр үргэхэ, хүн зондо хүндэтэй, тэдэнэй хэрэгэй түлөө оролдодог парти болохо гэжэ эрмэлзэлтэй.

Шэнэ үе сагта эхин партийна организацинуудай үүргэ дээшэлжэ, урдань ябуулдаг байhан ажал хүдэлмэреэ шэнээр эмхидхэжэ, энэ талаар ямар юумэ хэжэ байhан тухайгаа мүнөө боложо байгаа тоосоото-hунгуулиин суглаанууд дээрэ зүбшэнэ.

hаяхан Ахын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой коммунистнууд партбюрогой секретарь В. Д. Арабжаевай тоосото элидхэл шагнаба.

Эндэ иигэжэ тэмдэглэлтэй. hаяхан, байгша hарын эхеэр КПСС-эй райкомой бюро дээрэ үзэл сурталай хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгахын талаар юун хэгдэжэ байнаб гэhэн асуудалаар В. Д. Арабжаевай тоосоон шагнагдаа hэн. Тэндэ абтаhан тогтоол дотор партбюро ба тэрэнэй секретарь В. Д. Арабжаевай энэ талаар хэжэ байhан хүдэлмэри муу бэшээр сэгнэгдэбэшье, эндэ үшөөл дутуу дунданууд бии гэжэ тэмдэглэгдэhэн юм. Нэн түрүүн хэлэхэдэ, үзэл сурталай хүдэлмэри hулаар ябуулагдана, тиимэhээ ажалша коллективүүдэй бэелүүлжэ байhан зорилгонууд hаа таhаранги, саг үргэлжэ бэшэ, ушарhаа ушарта эмхидхэгдэнэ гээд тэмдэглэгдээ hэн. Мүн энэ хүдэлмэриин hайн талыень КПСС-эй райкомой бюро тэмдэглэhэн байна.

Тоосото элидхэл доторoо В. Д. Арабжаев партийна эхин организациин бэелүүлжэ байhан хүдэлмэриие бүхы талаhаань тайлбарилан харуулаа.

Суглаан дээрэ элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаhан коммунистнууд В. Г. Хамаганов, М. С. Гомбоев гэгшэд тоосото үе соо партийна эхин организаци яhала эдэбхитэйгээр хүдэлмэреэ ябуулаа гэжэ тэмдэглэбэ.

Ажалай ветеран В. П. Бильгаева үгэ абажа, үзэл сурталай хүдэлмэри hулаар табигданхай гэжэ шүүмжэлhэн байха юм. Колхоз дотор ябуулагдадаг янза бүриин хүдэлмэридэ партийна эхин организациин нүлөөн сагай эрилтэhээ гээгдэнэ гэжэ сэхэ хэлэбэ.

— Гансашье партийна организациин бэшэ, мүн коммунистнуудай нүлөөн баhал hуларшоо,— гэжэ Бүрэн-Голой сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ коммунист Н. Н. Галсанова хэлэбэ.—Соёлой эмхинүүд — клубууд, библиотекэнүүд мүртэй хүдэлмэри хэнэгүй. Тэдэниие эрхилжэ байhан хүдэлмэрилэгшэд даалгагдаhан хэрэгтээ хайша хэрэгээр хандана. Гэхэ зуура партбюро ямаршье эрилтэ табидаггүй байна гэхэдэ, алдуу болохогүй.

— Гадна партиин, журам эбдэгшэд шанга харюусалгада хабаадуулагданагүй,— гээд нүхэр Галсанова тэмдэглээ.— Тиихэдэ партбюро, колхозой правлени хоёрой хоорондо ёhотойл холбоо барисаан багадана. Энээнhээ болоожо, хамтын хүдэлмэри гээгдэлдэ ороно.

Тоосоото-hунгалтын партийна суглаан дээрэ колхозой түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай депутат О. А. Иванов, партиин, дайнай ба ажалай ветеранууд Р. Ж. Будаев, С. Д. Биданов гэгшэд үгэ хэлээ. Энэ суглаан дээрэ урдань партиин гэшүүд ябаhан В. Д. Сыренов, Ж. Л. Машаев гэгшэд Коммунис партиhаа гарахамнай гэhэн мэдүүлгэ үгэхэдэнь, коммунистнууд зүбшөөhэн байна. КПСС-эй Программа ба Устав бидэндэ таарамжагүй гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ.

КПСС-эй зэргэдэ соёлой хүдэлмэрилэгшэ Б.-Ж. Патархоев абтаба.

XXVIII районно партийна конференциин делегадуудаар 8 коммунистын орондо 11 хүн нэрлэгдэжэ, нюуса бюллетеньдэ оруулагдаhан байгаа. Делегадуудаар олон дуу абаhан В. Д. Арабжаев, Р. Ж. Будаев, Х. М. Галсанов, И. Р. Доржиева, Ч. Н. Казанцева, О. А. Иванов, Н. Н. Сытова гэгшэд hунгагдаа.

Зүбшэгдэhэн асуудалаар суглаанай тогтоол баталан абтаа. Ажалаа шэнэ эрхэ байдалда зохилдуулан эмхидхэжэ, тэрэниие улам үргэн дэлисэтэйгээр ябуулха гэжэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ. Партбюрогой секретаряар Валерий Дымбрылович Арабжаев дахинаа hунгагдаба.

Вл. ГАЛСАНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

Гол hалбаримнай
ХОНИН АЖАЛ

АРГА БОЛОМЖОНУУДАА ХҮСЭД ХЭРЭГЛЭХЭ

Би hаядаа пенсидэ гараха дүтэлэнхэйб. Бүхы наhаяа хонин ажалда зорюулааб гэхэдэ, алдуу болохогүй. Мүнөө 29-дэхи жэлээ хонишоноор хүдэлжэ ябанаб. Энэ үнгэрhэн хугасаа соо яhала дүршэл шадабаритай болсо хүн аабзаб. Зүгөөр тон түрүүн хонишон яагаад болоhоноо мартадаггүйб. Юрын хэрэг гэжэ бодоhон байгаа хүн гүб, юрэдөөл, тиихэдэ тиимэ ехэ ухаан хэрэгтэй гэжэ hанадаггүй ябааб. Хонидоо саг соонь уhалаад, адуулаад байбал, хэрэг бүтэшэхэ гэжэ hанагша бэлэйб. Үнэн дээрээ отара бээ дээрээ даажа абахадаа, бүхы юумэ ондоогоор ойлгожо абааб. Хонишон гээшэ нэн түрүүн бүхы технологиинь мэдэжэ абаха шухала байгаа бшуу.

Сэхыень хэлэхэдэ, түрүүшынгээ жэлдэ хонишон дэмыл болсоб гэжэ ажалда орohoор hанаhан хүмби. Хэнэйшье мэдэhээр, хонишоной ажалынь нилээд хүндэхэн ха юм. Аха нүхэдэй дэмжэлгээр би энэ хүдэлмэридөө байн-байн яhала дадажа эхилээ бэлэйб.

Бидэ, хонишод мүнөө ехэ ноohо абажа тушаахын, олон түл гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхын түлөө оролдодог, тэмсэдэг гээшэ аабзабди даа. Эндэ ганса үбhэ тэжээл элбэг хэрэгтэй бэшэ, мүн дүй дүршэл хэрэгтэй болодог гэжэ бү мартая. Манай Сибириин эрхэ байдалда ажаллахада, илангаяа хүндэхэн байдагынь элитэ. Жэл бүхэндэ ган гасуурта дайрагдаха бологдодог. Бэлшээриин ногоон үндэhөөрөө шаташахал даа. Хонид бүхы эдихэ ёhотой тэжээлэйнгээ аяар 80 процентыень бэлшээри дээрэhээ олодог гээшэ. Тиимэhээ бэлшээри hайжаруулхаар болоо. Манай ажахы бэлшээреэр ехэл ядагдадаг. Тиимэ гэхээр нэлэнхы бэлшээри үгышье hаа, зундаа отаранууднай дүтэ дүтөөр зэргэлшэдэг. Иимэ эрхэ байдалда яагаад хямда сэнтэй продукци абаха болоноо? Энээн дээрэ баhал хүдэлхөөр саг хүрэжэ ерэнхэй.

Эгээл эдэ асуудалнуудаар минии бодол иимэрхүү байна. Хонидойнгоо тоо толгойень нэгэ бага үсөөрүүлхэ хэрэгтэй. Тиигээд үсөөн хонитой отарануудые бүридхэбэл, hайн гэжэ hанагдана. hүүлдэнь эхэ хонидоо эртүүр хурьгалуулха шухала.

Манай хонидой бэенүүдынь ехэл жэжэнүүд болошоо. Иимэ малhаа ямар продукци абахабши? Энэ талаар хонидойнгоо ашаг шэмыень нэмэхын тула бидэ нэн түрүүн үүлтэр hайжаруулха талаар селекционно хүдэлмэри ябуулха болонобди. Тэрээнhээ гадуур хонидоо hайн харууhан доро байлгаха шухалада тоологдоно.

Хонин ажалые ашаг үрэтэйгөөр эрхилхын тула арга нөөсэеэ гүйсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Жэшээлхэдэ, хурьгадые зүбөөр түлжүүлхэ хэрэгтэ гаргашалагдадаг гаргашыень бага болгохо арга нөөсэ байха гэжэ hанагдана.

Үнгэрhэн малай үбэлжэлгын үедэ би Сэндэмэ эгэшэтээ хүдэлжэ гараа hэм. Маанадта 300 толгой түрэхэ зуhаг хонид даалгагдаhан байгаа. Зуун эмэ зуhаг бүриhөө дунда зэргээр 60 хурьга түлжүүлхэ, хонин бүриhөө 3,1 килограмм ноohо хайшалжа тушааха гэhэн даабаритай бэлэйбди. Бидэ энэ зорилгоёо бэелүүлжэ шадаабди. Хэрбээ hайн эрхэ байдалтай гээшэ hаа, манай бригада бүришье үндэр дүнгүүдые туйлаха аргатай байгаа. Манай хонидоо түрүүлhэн дал соомнай урда жэлнүүдтэ үхэр байлгагдадаг байhан юм. Тиимэhээ ехэл шиигтэй байшоо. Иимэ байдалтай дээрэhээ бидэ хабартаа хурьгадаа яhала олоор гарзада оруулаабди. Хэды иимэ бэрхэшээлэй тохёолдоошье hаань, минии коллектив хонидойнгоо толгой бүриhөөнь дунда зэргээр 3,33 килограмм ноohо хайшалаа.

Иигээд удахагүй үбэлжэлгэмнай дахинаа эхилхэнь. Мүнөө бидэ эхэ хонидоо үрэжүүлжэ байнабди. Тэрэнээ сентябриин hүүл багаар дүүргэхэ хүсэлэнтэй ажалланабди. Ерэхэ жэлэймнай даабари баhал ехэ. Зуун эхэ хонин бүриhөө 90 хурьга абажа түлжүүлхэ, хонин бүриhөө 3,3 килограмм ноohо хайшалжа тушааха гэhэн зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө оролдохо байhанаа мэдүүлнэб.

Би урданаа хонишон-зуутанай тсодо оло дахин орohoн хүмби. Энэншье удаа иимэ солодо хүртэхэдэ яаха юм гэжэ бодомжолжо ябагшаб. Зүгөөр совхозой хүтэлбэрилэгшэд, зоовет-мэргэжэлтэд бидэнэртэ туhаламжа үзүүлхэ ёhотой. Байра байдалыемнай заhабарилаагүйдэнь аргагүй болонхой. Манда hайн эрхэ байдал олгуулаа гээшэ hаань, бидэ миин гараа дэлгээд hуухагүйлди.

С. НИМАЕВА,
Хурамхаанай районой Дэрээнэй совхозой ахалагша хонишон.

Тэжээл бэлэдхэл — бүгэдын хэрэг

ЕХЭЭР НӨӨСЭЛЭГДЭНЭ

Прибайкалиин районой тэжээл бэлэдхэгшэд сагай уларилhаа болоожо, байгша ондо бүдүүн тэжээл нөөсэлхэ даабаряа дүүргэжэ шадахагүйнь гээшэ. Сентябрь hарын эхеэр тэдэнэр бүхыдөө 21 мянган центнер үбhэ hүрилжэ абаа гэхэ гү, али түсэбэйнгөө срой-доол гурбанай нэгэ хубииень бэлэдхээ. Зүгөөр эндэхи ажахынууд мүнөө жэлдэ таригдаhан тэжээлэй ургамалнуудай яhала баян ургаса хуряахаар хараална. Иигэжэ эдэнэрэй дүталдаhан бүдүүн тэжээлээ силос болон сенажаар хүсэлдүүлхэ hаналтай хүдэлжэ ябаhаниинь hайшаалтай. Жэшээлхэдэ, «Прибайкальский» совхозойхид аяар августын тэнгээр силос дараха даабаряа амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаhан байха юм. Эндэхи механизаторнууд даб дээрэ бүхыдөө 3858 тонно шэмэтэ тэжээл нөөсэлөө гэхэ гү, али түсэбөө хоёр дахин шахуу үлүүлээ. Районой бусад колхоз, совхозууд шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ мүн лэ эршэмтэйгээр ябуулжа байнхай. Мүнөө район дотор дүн хамта 35191 тонно силос дарагдаа. Энэнь даабариhаа 4 мянган тонноор ехэ болоно. Силос дараха түсэбөө үлүүлэгшэдэй тоодо «Прибайкалец» колхоз оролсоно. Энэ ажахы бэшэндээ орходоо тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ оройшог эхилhэн юм. С. М. Кожевниковэй толгойлдог силос дараха отрядай гэшүүд түрүүшын үдэрhөө эхилээд, эршэмтэйгээр хүдэлжэ, иимэ үндэр амжалта туйлажа шадаа бшуу. Эдэнэр ажалай 22 үдэрэй хугасаа соо бүхыдөө 9 мянган тонно hайн шанартай ногоон нáбша нэмэа дараhан гэхэ гү, али даабаряа 3000 тонноор үлүүлhэн байха юм.

— Сагай уларилай хэды тогтууригүй байгаашье hаань, манай совхозой механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые агротехническэ болзор соонь амжалтатай бэелүүлжэ шадаа. hайн шанартайгаар бэлэдгэдэhэн үрэhэ хүрэнгэ хэрэглэгдэhэн байна. hүүлдэнь сагсоогоо ургасын хойноhоо харууhан хэгдээ юм ааб даа. Техникэ, машинаяашье hайнаар заhабарилаабди. Иимэ бэлэдхэлтэй байхадаа, бидэ шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ түсэбөө бэелүүлжэ шадаа гээшэбди. Түрүүлэн нэгэдэхи отделениин тракторно-таряан ажалай бригадынхид ногоон нáбша намаагаа сабшажа эхилhэн байна. Эдэнэр 6800 тонно силос Турунтаевын hү hаалиин фермын дэргэдэхи траншей соо дараба. Механизаторнууд 350 гектар талмайн гектар бүриhөө дунда зэргээр 180 центнер ногоон нáбша нэмаа суглуулжа абаа. hүүлдэнь бригадын гэшүүд Карымай, Эрхилигэй hү hаалиин фермэнүүдэй дэргэдэхи нүхэнүүдые дүүргээ,— гэжэ ажахын агроном-семеновод Галина Новосёлова хэлэнэ.

Силос даралгада хубитаяа ехээр оруулжа ябаhан комбайнернуудай нэрэнүүдыень дурдангүй гараhын аргагүй. Эдэнэрэй тоодо Константин Северин, Борис Васильев, Любовь Асеева, Олег Шульгин гэгшэд оролсоно. Автомашинын жолоошод Юрий Бессонов, Василий Разуваев, Геннадий Жейшуков, Петр Родионов болон бусад ногоон шэмэтэ тэжээл таhалгаряагүйгөөр шэрэжэ үгэнэ.

Н. СОДНОМОВ,
манай штатнабэшэ корр.

Сошордомо дохёо

ХУБИИН МАЛДА БЭЛЭДХЭГДЭЭ ГҮ?

Энэ зундаа Нарhатын совхоздо таhалгаряагүй орohoн бороо хураhаа уламжалан, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри ехэ хүндөөр үнгэрнэ.

Сагай уларилай энэ гасалан бэрхэшээлые дабахын тула үбhэшэд гансал өөhэдынгөө хүсэндэ найдаха болоо hэн.

Тусхайлбал, үбhэшэд газаа сэлмэн сасуу бүхы хүсөө элсүүлэн, үбhэ ехээр hүрилхые оролдоно. Тиигээд энэ хүндэ сагта багаханшье таарамжагүй ушар тохёолдоо hаа, ехэ hаалта хэнэ ха юм. Тобшолбол, үбhэшэдтэ тракторай тоho, түлишын материал дутахаhаа гадна айлнуудай хубиин адууhа мал hүрилэгдөөгүй бухалнуудые hандаргаана.

Жэшээлхэдэ, А. Гомбожаповай хүтэлбэрилдэг бригадын табиhан гурбан зуугаад бухал булта hандаргаагдаа. **Үмсын үхэрнүүдэй ябаhан үдэр баhа бороотой байгаа, үбhэшэд тэрэнэй болитор хүлеэхэ баатай болсо hэн.**

Теэд хэн тоолохоб, совхозойхид шэнээр бухалнуудаа табиха үедөө үшөө хэды үбhэ сабшаха байгааб! Хэды шэнээн hайхан үбhэн бороодо сохюулааб! Сомоной Совет хубиин мал бэлшээжэ харууhалха үхэршэниие намарай сагта олохо аргатай байгаа гү!

С. ДОРЖИЕВ,
Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй студент.

Туранай совхозой (Түнхэн) үзэсхэлэнгы Эльчир гэжэ газарта хүхүүли үнеэдэй гүүртэдэ эбтэй эетэй уетэн нүхэд, үхэршэд Данзан Данзанович Булутов, Петр Аюшеевич Шалбанов гэгшэд хүдэлжэ байдаг. Үхэршэн Д. Д. Булутовта 60 үнеэн даалгагданхай. П. А. Шалбанов 45 толгой хүхүүли үнеэдые харууhална. Тэдэнэр жэл ерэхэ бүри намарай үедэ ехэ шэгнүүртэй үхэрнүүдые тушаажа, түсэбөө 120 процентээр дүүргэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үхэршэд Д. Д. Булутов, П. А. Шалбанов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХАНДАГАТАЙН ХУБИ ЗАЯАН

Хандагатай гэжэ «hүнэжэ байhан» буряад hууриниие hэргээхэ хэрэгтэ райсоведэй депутадууд шухала алхам хэбэ. Энэ hууринда 100 үхибүүдэй ябаха хүүгэдэй шэнэ саад hэгдэбэ. Нютагтаа бусажа ерэхые шиидэhэн эхэ эсэгэнэрэй үри хүүгэд энэ саадта ябаха юм.

Гушан жэлэй урда тээ энэ нютагта бата бэхи hуурин байhан байгаа. Тэрэ хадаа үнгэрhэн зуун жэлэй эсэстэ бии болоhон түүхэтэй. Эндэ баян сабшалантай, үрэжэл hайнтай газартай юм. Гэхэтэй хамта табяад онуудай hүүл багаар, жараад онуудай эхеэр хүгжэлтэдэ орохогүй нютагуудай тоодо Хандагатай оруулагдаhан юм. Юундэб гэхэдэ, хүушанай энэ hуурин харгыhаа холо оршодог байhа бшуу... Буряад ороной карта дээрэ үшөө нэгэ точко хюhагдаха хирэндээ хүрөөд лэ байгаа. Зүгөөр Тарбагатайн райсоведэй арадай депутадууд энээндэ «hаалта хэбэ».

Хаягдаhан 22 hууринуудые шэнжэлжэ үзэhэн ушар юу харуулааб гэхэдэ, хэдэн мянган гектар сабшаланиие дахин hэргээжэ абахаар байба. Хаясаанай тоодо орohoн бишыхан hууринуудай социальна хубилалтануудай холын хараатай программа депутадуудай хүсөөр зохёогдоо. Анхандаа томодхогдоhон хэдэн колхозууд дахин «жэжэрүүлэгдэжэ», хубиин гэр барилгада туhаламжын жаса байгуулагдаа, оньhожоруулагдамал нүүдэл хоёр колоннотой барилгын бааза бэхижүүлэгдэбэ. Түс программын бэелүүлгые хинажа байхаар пост депутадуудай дундаhаа байгуулагдаа.

Энэ программын түрүүшын ээлжээндэ хараалагдаhан зүйл гэхэдэ, Хандагатайе hэргээн бодхоолго болоно. Харгы тухай, хэлхеэ холбоон тухай, зайн галаар хангаха тухай оролдолго гаргагдаа. Найман жэлэй hургуули, медпункт, магазин нээгдээ. Удангүй столярна цех хүдэлжэ эхилбэ. Анхандаа гаража ошоhон хүнүүд нютагаа бусажа эхилээ.

Оройдоол нёдондо хорёод гаран үрхэтэ байhаншье hаа, мүнөө зуу гаран бүлэ эндэ ажаhууна. Депутадуудай ашаар Пестерево, Харитоново, Барыкино-Ключи мэтын бусад дэрээбэнгүүд «хоёрдохи амисхалаа» олобо.

С. ТРОФИМОВ,
ТАСС-ай корр.

Улаан-Үдэ.

Совет орон дотор

ЭРХҮҮ. Япон эд бараанай выставкэ эндэ дэлгэгдэнхэй. Иишэ асарагдаhан эд бараанай үнэ сэнгынь гурбан миллион доллартo хүрэхэ юм гээд сэгнэгдэнэ. hүүлдэнь манай предприятинууд ба эмхинүүд выставкэдэ дэлгэгдэhэн зүйлнүүдые худалдажа абаха юм.

ФРУНЗЕ. Киргизүүдэй «Манас» эпосэй мянган жэлэй ойдо зорюулагдаhан бүхэсоюзна симпозиум республикын түб хотодо эхилбэ. Эндэ хэлэ бэшэг шудалагшад, этнографууд, түүхэшэд, философууд сугларанхай. Тэдэнэр арадай аман зохёолой дээжэ болохо энэ эпосые комплексноор шэнжэлхэ асуудалнуудые зүбшэхэ юм.

ШЭТЭ. Хитадай циркын «Чигунай алтан сэсэг» гэhэн ансамблиин артистнууд областиин хото, тосхонуудаар ябажа, hонирхолтой наада дэлгэнэ. Шэтын областиин ба Хитадай хоорондо соёлой талаар баталагдаhан хэлсээнэй ёhoор түс ансамблиинхид айлшаар ерээ юм.

АШХАБАД. Дундада зуун жэлнүүдтэ Хорезмын түб хото байhан Гургенчын түүхэдэ шэнэ хуудаhан нээгдэбэ. Туркмениин Наукануудай академиин түүхын институдай хүдэлмэрилэгшэд Наджметдин Кубра мавзолейн хажууда хабтагай шулуу олоhон байна. Энэ хабтагай уран гоёор шэмэглэгдэнхэй. Иимэ шэмэглэл түс республикын хойто талын газарнуудта урдань олдоhон түүхын памятнигуудай дунда үзэгдөөгүй юм. Тиин түүхэшэдэй урда мүнөө үедэ олон асуудалнууд табигдаба. Хабтагай дээрэ диваажанай шубуун сумругуши зурагданхай. Урданай домог үгын ёhoор энэ шубуун хүнэй hүнэhэнэй диваажанда хүрэхэдэ туhалдаг юм. Энэ памятнигые тайлбарилжа шадабал, Гургенча хотын түүхэ баяжуулагдаха байна ха юм. Олон харгын бэлшэр дээрэ ордонгуудаараа, библиотекэнүүдээрээ, сүмэнүүдээрээ суутай байhан юм.

МОСКВА. Москвагай Г. В. Плехановэй нэрэмжэтэ арадай ажахын институдай дэргэдэ байгуулагдаhан «Экстер интернэшнл» гэhэн олон профильна хамтын предприяти программна продукци болон хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдэй системые зохёон байгуулна.

Совет Социалис Республиканууд[illegible] Союзай Президентын

УКАЗ

БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМАЙ БАРИЛГАДА БА ТЭРЭНИИЕ БҮХЫДЭНЬ САГ ҮРГЭЛЖЫН АШАГЛАЛГАДА ҮГЭЛГЭДЭ СССР-эй ТРАНСПОРТНА БАРИЛГЫН МИНИСТЕРСТВЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ, НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ БА ЭМХИНҮҮДЭЙ ОНСО ШАЛГАРhАН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕН БА МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь сентябриин 22, 23-най номернуудта).

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН I ШАТЫН ОРДЕНООР

Бухтияров Анатолий Ивановичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 19-дэхи отрядай проходчик.

Мирошник Анатолий Андреевичые — «Запбамстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 161-дэхи колоннын бульдозерой машинист.

Тимощик Анатолий Васильевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын модошо дархан.

Яковлев Владимир Валентиновичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 608-дахи поездын комплексно бригадын бригадир.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН II ШАТЫН ОРДЕНООР

Аникин Юрий Ивановичые— барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 22-дохи отрядай проходчик.

Галактионов Владимир Георгиевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 22-дохи отрядай проходчик.

Мичуров Александр Владимировичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын оньhожоруулгын управлениин экскаваторай машинист.

Налетов Афанасий Михайловичые — «Запбамстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 142-дохи колоннын экскаваторай машинист.

Пешков Александр Георгиевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын жолоошон.

Попов Иван Харитоновичые — «Запбамстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 142-дохи колоннын экскаваторай машинист.

Рудаков Николай Павловичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын тракторист.

Рябой Иван Алексеевичые— «Запбамстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 137-дохи колоннын бульдозерой машинист.

Снеговой Владимир Григорьевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын слесарь.

Стонкус Степанас Винцое — Хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын хүүргэ барилгын 53-дахи отрядай хабсаргагша.

Трофимов Николай Николаевичые — «Запбамстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 138-дахи колоннын бульдозерой машинист.

Шибалдин Александр Николаевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын модошо дархашуулай бригадир.

Ширинский Юрий Васильевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 11-дэхи отрядай комплексно бригадын бригадир.

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ШАТЫН ОРДЕНООР

Барбуцкий Иван Егоровичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын оньhожоруулгын управлениин слесарь.

Баташов Петр Вениаминовичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин үйлэдбэриин-технологическа бүридүүлгын управлениин ашаа тээгшэ.

Белоусов Александр Степановичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын жолоошон.

Белых Павел Петровичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 694-дэхи поездын модошо дархан.

Боверис Владисловас Александрое — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин автотранспортна нэгэдхэмэл предприятиин жолоошон.

Болтачев Василий Семеновичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 670-дахи поездын түмэр замай монтер.

Борисов Константин Никифоровичые — Хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын хүүргэ барилгын 53-дахи отрядай хабсаргагшадай бригадир.

Боярченко Иван Дмитриевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин оньhожоруулгын управлениин электромонтер.

Бурундуков Николай Александровичые — Хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын хүүргэ барилгын 52-дохи отрядай хабсаргагшадай бригадир.

Волобуев Александр Николаевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 21-дэхи отрядай электрослесарь-хабсаргагша.

Габдрахимов Фанис Губаевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин оньhожоруулгын управлениин слесарь-заhабарилагша.

Гаврилов Юрий Викторовичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүдэлмэришэн.

Гайдук Игорь Григорьевичые —барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 19-дэхи отрядай газар малтадаг комплексын машинист.

Гембицкий Алей Адамовичые — Хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын хүүргэ барилгын 52-дохи отрядай кранай машинист.

Гринченко Виктор Васильевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин оньhожоруулгын управлениин мастер.

Грязнов Андрей Андреевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын жолоошон.

Гулик Владимир Михайловичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 22-дохи отрядай электрослесарь-хабсаргагша.

Гусев Виктор Григорьевичые — «Бамстройиндустрия» нэгэдэлэй түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй Таловска заводой электро-гагнуургшан.

Дубинкин Леонид Викторовичые — «Бамтранстехмонтаж» трестын барилга-хабсаралгын үhаар хангалгын 82-дохи поездын хабсаргагшадай бригадир.

Загибалова Ирина Кирилловнае — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 11-дэхи отрядай шэрдэгшэдэй бригадир.

Загорулько Иван Ивановичые — «Запбамстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 163-дахи колоннын комплексно бригадын бригадир.

Заика Анатолий Афанасьевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 12-дохи отрядай электро-гагнуургшадай бригадир.

Зайдлец Артур Рихардовичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын үйлэдбэриин предприятинуудай комбинадай бульдозерой машинист.

Иванченко Владимир Захаровичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 669-дэхи поездын модо бэлэдхэгшэдэй бригадир.

Казазаев Виктор Васильевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын жолоошон.

Какощкин Петр Нестеровичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин автотранспортна нэгэдхэмэл предприятиин жолоошон.

Карабань Петр Дмитриевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 607-дохи поездын комплексно бригадын бригадир.

Качур Александр Тимофеевичые — «Запбамстроймеханизация» трестын оньhожоруулагдамал 136-дахи колоннын жолоошон.

Кобелев Григорий Григорьевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 651-дэхи поездын экскаваторай машинист.

Курай Виктор Павловичые— барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 22-дохи отрядай электрослесарь-хабсаргагша.

Куринных Нелля Алексеевнае — «БАМстройиндустрия» нэгэдэлэй түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй Таловска заводой хэбшэн.

Лазукин Александр Александровичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин автотранспортна нэгэдхэмэл предприятиин жолоошодой бригадир.

Луценко Николай Алексеевичые — барилгын «Бамтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 18-дахи отрядай проходнигуудай бригадир.

Ляшевич Александр Сергеевичые — Хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын хүүргэ барилгын 53-дахи отрядай бригадир.

Маковецкая Наталья Васильевнае — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын УРС-ын барилга-хабсаралгын 670-дахи поездын ОРС-ын ахалагша наймаашан.

Матросов Владимир Тимофеевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 608-дахи поездын машинист.

Мельников Александр Ивановичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын хабсаргагшадай бригадир.

Мугалимов Равиль Исмагиловичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 708-дахи поездын түмэршэ дархан.

Мурзин Алексей Кирилловичые — Хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын хүүргэ барилгын 97-дохи отрядай үрэмдэлгын түхеэрэлгын машинист.

Нечаев Николай Г[illegible] чые — «Нижнеанга[illegible] строй» трестын [illegible] предприятинуудай [illegible] рамщигуудай бригад[illegible]

Никитин Юрий Д[illegible] чые — барилгын «Ба[illegible] строй» управлениин [illegible] нэ 12-дохи отрядай [illegible] гуудай бригадир.

Осипян Эдуард [illegible] чые — барилгын «Ба[illegible] строй» управлениин [illegible] 21-дэхи отрядай про[illegible] дай бригадир.

Перменов Виктор [illegible] вичые — «Нижнеанга[illegible] строй» трестын бари[illegible] ралгын 694-дэхи поез[illegible] най машинист.

Петух Валерий [illegible] — «Нижнеангарсктр[illegible] трестын барилга-хаб[illegible] 575-дахи поездын моде[illegible] хашуулай бригадир.

Подлесный Виктор [illegible] новичые — Е. Ф. Ко[illegible] вэй нэрэмжэтэ «Мост[illegible] дустрия» нэгэдэлэй [illegible] дэй түмэр хэрэг[illegible] Улаан-Үдын заводой [illegible] но бригадын бригадир.

Попков Александр [illegible] вичые — «Нижнеанга[illegible] строй» трестын бари[illegible] ралгын 607-дохи поез[illegible] дошо дархан.

Пустовалов Алекс[illegible] хайловичые — «Запба[illegible] механизация» трестын [illegible] жоруулагдамал 161-дэ[illegible] нын бульдозерой ма[illegible]

Ранжев Николай Н[illegible] чые — «Нижнеангар[illegible] строй» трестын бари[illegible] ралгын 597-дохи поез[illegible] дошо дархан.

Рудаков Виктор Н[illegible] чые — «Нижнеангар[illegible] строй» трестын бари[illegible] ралгын 669-дэхи поез[illegible] най машинист.

Сафронов Геннадий [illegible] ловичые—«Нижнеанга[illegible] строй» трестын локо[illegible] вагонно депогой [illegible] машинист.

Сачков Иван Петр[illegible] «Нижнеангарсктранс[illegible] трестын барилга-хаб[illegible] 572-дохи поездын хаб[illegible]

Сергеев Анатолий [illegible] вичые — барилгын [illegible] нельстрой» управлени[illegible] hожоруулгын управлен[illegible] сарь-заhабарилагша.

Силкин Иван Матв[illegible] барилгын «Бамтонн[illegible] управлениин тоннель[illegible] хи отрядай горно ма[illegible]

Смирнов Анатолий [illegible] вичые — Хүүргэ барил[illegible] хи трестын хүүргэ [illegible] 97-дохи отрядай хаб[illegible] дай бригадир.

Софрони Иван Еф[illegible] — барилгын «Бамтонн[illegible] управлениин автотр[illegible] нэгэдхэмэл предприя[illegible] лоошон.

Судаков Юрий Гр[illegible] чые — барилгын «Ба[illegible] строй» управлениин т[illegible] 19-дэхи отрядай эл[illegible] сарь-хабсаргагша.

Сыроватский Васил[illegible] лаевичые — «Нижн[illegible] трансстрой» трестын [illegible] хабсаралгын 581-дэхи [illegible] түмэр замай монтер.

Телешев Николай [illegible] вичые — барилгын [illegible] нельстрой» управлен[illegible] нельнэ 18-дахи отряд[illegible] ходчик.

Терешко Евдокия [illegible] нае — «Нижнеанга[illegible] строй» трестын УРС-[illegible] базын жолоошон.

Торопыгин Дмитрий [illegible] вичые — «Нижнеанга[illegible] строй» трестын оньh[illegible] гын управлениин экс[illegible] машинист.

Трифонов Юрий А[illegible] чые — Хүүргэ барил[illegible] хи трестын хүүргэ [illegible] 34-дэхи отрядай хаб[illegible]

Тюрин Николай Як[illegible] — барилгын «Ба[illegible] строй» управлениин [illegible] нэ 18-дахи отрядай [illegible]

Харин Иван Дми[illegible] — «Нижнеангарсктр[illegible] трестын барилга-хаб[illegible] 694-дэхи поездын мод[illegible] хан.

Хупений Нугзар Ка[illegible] чые — барилгын «Ба[illegible] строй» управлениин т[illegible] 19-дэхи отрядай прох[illegible]

Чепусов Александр [illegible] вичые — «Нижнеанга[illegible] строй» трестын бари[illegible] ралгын 651-дэхи поез[illegible] тро-гагнууршан.

Чуркин Алексей Гр[illegible] чые — «Бамстрой[illegible] нэгэдэлэй түмэр-бето[illegible] сэлнүүдэй Таловска [illegible] стропальщик.

Шабалов Александр [illegible] евичые — «Нижнеанга[illegible] строй» трестын бари[illegible] ралгын 581-дэхи поез[illegible] саргагша.

Шакиров Фарит Му[illegible] вичые — барилгын [illegible] нельстрой» управлен[illegible] нельнэ 22-дохи отря[illegible] щик.

Шешуков Геннадий [illegible] вичые — барилгын [illegible] нельстрой» управлен[illegible] нельнэ 21-дэхи отря[illegible] ходчик.

Яремчук Владимир [illegible] новичые — «Нижн[illegible] трансстрой» трест[illegible] зын жолоошон.

(Үргэлжэлэлынь [illegible] ха).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведтэ

…ЙГАЛ—ДЭЛХЭЙН БАЯЛИГ, ДЭЛХЭЙН ШЭМЭГ

…АССР-эй Верховно …Экологиин, Байгал …н тойронхие хам- …байгаалиин нөөсэ …гамтайгаар хэрэг- …лнуудай талаар …заседани болобо. … түрүүлэгшэ …заседаниие …эй ажабайдалда, …хамгаалгада шу- …шанартай асуудал- …н зүйлдэ оруулаг- …гдэбэ. …шадар ажаһуудаг …рэнэй ажамидара- …байдал» гэһэн улас- …нэгэдэхи конфе- …нүүдые согсолол- …шиин хүдэлмэри …оршон тойрон- …эй экономическа …й талаар уласхоо- …эн конференци …ра 11 болотор …тодо, Байгал нуу- …нгаргдэбэ. Дэл- …ороной түлөөлэг- …ганай хүдэлмэри- …н байгаа. Манай …эрдэмтэд А. К. … Ц. Ц. Дамбаев, … болон бусад …хэжэ, суглараг- …оруулаа. Зургаан …гэр табигдажа …абтаба. Экологиин …й талаар улас-хоорондын түб байгуулагдаа, — гэжэ комиссиин гэшүүн М. Г. Долгоаршинных конференциин дүнгүүдые зүбшэн хэлсэлгые эхилхэдээ мэдүүлээ.

Удаань тус конференци эмхидхэхэ үүсхэл гаргагшадай нэгэн—СССР-эй арадай депутат, Зүүн Сибириин технологическа институдай доцент С. Г. Шапхаев үгэ хэлэбэ.

— Мүнөө үедэ Байгал нуурай оршон тойронхи байгаалида, социально-экономическа ба эндэ ажаһуудаг үндэһэ яһатадай соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ хабаатай асуудалнууд үргэнөөр табигдана. Эдэ бүхы зүрилдөөнүүдһээ уламжалан, дэлхэйн эрдэни зэндэмэни гэжэ тоологдодог Байгал нуурта ехэ аюул тохёолдуулагдана. Эндэ ажаһуудаг хүнүүдэй байдал муудаа, оршон тойронхи байгаалитай тэралдэн ажаһуудаг онсо өөһэдын соёлтой бүхэли арадууд, этническэ бүлэгүүд үндэһөөрөө һалаха түйлдаа хүрэжэ байна. Политическэ ба экономическа ехэ ехэ хубилалтануудай боложо байха үедэ эдэ асуудалнуудые уласхоорондын хуралдаан дээрэ зүбшэн хэлсэхэ гээшэ шухала удха шанартай болоһон байгаа,— гэжэ Сергей Герасимович үгынгөө эхиндэ онсолон заабаа.

Байгал шадар ажаһуудаг зоной байдал байгаалида ямараар нүлөөлнэ гэшэб; байгаалиие аршалан хамгаалгын зорилгонуудые шиидхэлгэтэй экономикын, технологиин ба соёлой хүгжэлтын тэнсүүри; Байгалай оршон тойронхи нютагуудта байгаалиие хамгаалгын политикын үндэһэ һуури; экологи, этнос, соёл; оршон тойронхи нютагуудай хүгжэлтын эколого-экономическа зорилгонууд; Байгал тухай Хуули; мониторинг ба Байгалай оршон тойронхиие бузарлахагүй, сэбэр һайн технологинууд; эндэхи байгаалиие медико-биологическа талаарнь сахиха зүйлнүүд; Байгалай оршон тойронхи нютагай байгаалиие хамгаалха уласхоорондын түбэй ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд ба тэрэнэй статус гэхэ мэтэ асуудалнуудта конференци дээрэ гол анхарал хандуулагдана.

Найман ороной эрдэмтэд, дээдэ һургуулинуудай багшанар, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, санаартад, СССР-эй, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй арадай депутадууд эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа, ажаглалтануудые хэһэн, дурадхалнуудые оруулһан байна.

Байгалай оршон тойронхи байгаалиие хамгаалгын зорилгонууд гансал нютагай бэшэ, харин бүхэдэлхэйн шэнжэтэй юм. РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй ба МНР-эй гүрэнүүд хоорондын харилсаанай, мүн дэлхэйн бүхы оронуудай эрдэмтэдэй, ниитын ба шажанай ажал ябуулагшадай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй харилсаанай ашаар лэ эдэ бүхы зорилгонуудые шиидхэжэ болоно гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

СССР-тэ, дэлхэй дээрэ боложо байһан политическэ хубилалтанууд, шэнэ хараа бодомжо, харилсаанай ажал ябуулганууд, Европо болон Ази түбинүүдэй, бүмбэрсэгэй байдалые гуримшуулан һайжаруулга бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада байгаалиие хамгаалгын асуудалнуудые шиидхэхын тула уласхоорондын харилсаанай шэнэ түхэл шэнжэнүүдые бэдэрхэ, дэлхэйн олониитын хүсэлэл оролдолгонуудые нэгэдүүлхэ эрилтэ табина гэжэ уласхоорондын конференцидэ хабаадагшадай баталан абаһан меморандум соо тэмдэглэгдэнэ.

Байгалда шудхадаг гол мүрэнүүдэй дэбисхэр дээгүүрнь урдажа гарадаг РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй, МНР-эй хоорондо гүрэнэй хэлсээ баталһанай үндэһөөр Байгалай оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха уласхоорондын түб байгуулга, Байгал шадархи нютагуудта иимэ харилсаа тогтоохо арга олгохо байна. Энээнэй тула «Байгалай комисси» гэһэн уласхоорондын эмхи байгуулхые хуралдаанда хабаадагшад шиидхээ. Байгаалиие хамгаалха талаар эрдэм ухаанай дурадхалнуудай, хуулиин шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр тус комисси энэ үргэн ехэ нютагай байгаалиие сахиха, элдэб талын аша туһые зүбшэхэ, ниитын һанамжануудые харгадаа абаха зорилготой юм. РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй, Монголой Арадай Республикын засагай хуули өһонуудые гаргаха, гүйсэдхэхэ зургаануудай, ниитын хүдэлөөнүүдэй, промышленно ба хүдөө ажахын предприятинуудай түлөөлэгшэд «Байгалай комиссида» ороходо байна. Тэрэ ЮНЕСКО болон уласхоорондын бусад эмхинүүдтэй нягта холбоотойгоор хүдэлхэ ёһотой. Эрдэмэй түб хадаа «Байгалай комиссиин» эрдэм ухаанай-мэдээсэлэй ба зүбшэлэлгын бааза болохо зэргэтэй.

Байгалай оршон тойронхи байгаалиие хамгаалгын уласхоорондын түб байгуулха тухай гүйлтатайгаар хуралдаанда хабаадагшад РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдтэ, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралда хандабад. Эрдэмэй гол шэглэлнүүдэй программануудаа тааралдуулан зохилдуулха дурадхалтайгаар СССР-эй болон МНР-эй Наукануудай академинүүдтэ хандахые хуралдаанда хабаадагшад меморандум соогоо шиидхэбэ.

Байгал—дэлхэйн баялиг, дэлхэйн шэмэг мүн. Хажуу талаһаа туһаламжагүйгөөр манай комисси гансаараа энэ ехэ асуудалые шиидхэжэ шадахагүй юм гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Экологиин, Байгал нуурай оршон тойронхиие хамгаалгын ба байгаалиин нөөсэ баялигуудые гамтайгаар хэрэглэлгын асуудалнуудай талаар комиссиин түрүүлэгшэ Ю. Ф. Ефремов уласхоорондын хуралдаанай дүнгүүдые согсолходоо мэдүүлээ.

Һүүлээрнь Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай статус тухай, РСФСР-эй Верховно Соведэй һайшааһан «500 үдэр» гэһэн программа тухай», Буряадай АССР-эй Тэрэашанай ажахы тухай Хуулиин, республикын Министрнүүдэй Соведэй ба Верховно Соведэй байгууламжа тухай шухала асуудалнууд заседани дээрэ харагдаба.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар зохихо тогтоолнууд баталагдан абтаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

…ЗАЯАНАЙ …ЗАМААР

Зурагаал

…3-дахи дунда …10-дахи класс һа- …йгаар дүүргэһэн …һанаа сэдьхэлээ …мог баяртайгаар …жэтэ гудамжаар …араа гэшхэлжэ …үлмэр залуу на- …ажабайдалай ехэ …агүй үргэн да- …һанагдажа бай- …асс дүүргэхэ гээ- …аймнай нэгэ да- …ю юм. Тиимэһээ …р олон дабаануу- …эртэй гэшэб. …абаһан хани баса- …ниинь хаанашье …ээ яданхайл ха, …нид зүбшэл заа- …жэ Валя досоо- …ээдүйнгөө мэргэ- … тухай хөөрэл- …а, тэдэнэй нэгэ- …ашье һураха гүйб. …рахамни, — гэхэ- …лэ ябаһан баса- …ээ энеэдэн бо- …үб даа. Хүн бү- …бэ заяатай, огтор- …рын одо мүшэтэй …—гэжэ хоёрдохи …ноэтойгоор хэ- …эб огторгой өө- …бэба. …ши хаана һу- …аб—гэжэ гурба- …инь асуугаадхиба. …кэ институдууд …ск хотодо һура- …гэжэ тэрэнь ур- …ал табиба. …ган бага балшар …ойшо үбшэндэ …үнүүдые эгээл …ой хүнүүд гэжэ …ниие хайрладаг …тулалха гэжэ …эй. Тиимэһээ тэ- …н медицинскэ ин- …врачай мэргэ- …хоор шиидэһэ- …ай бэшэ һэн. …н медицинскэ ин- …тат соогоо ган- …ндэгүүдтэй бай- …эр орохоб гэ- …м. Нэгэ һуурида …курсдо оролсоод, …ла бологдоо һэн. …һаа юм гү, шал- … аттестат соогоо …лтэй предме- …бэ» абажа, … һураха эрмэл- …ан соо тээриһэн …алар дэгдэшоо …шоо Валентина …э тэрэнэй эрмэл- …сан дээдэ һургуу- …над эсэслээ бэшэ … Валя конкурсдо … һургуулида орс- … үндэһэндөө өхээр …ойшье, зориһоноо … һарбайһанаа аба- … ябаа бшуу. …шимнай меди- …нүүдтэ орожо ша- …ээ жэлдэ ондоо …оно бээзш,— гэ- …ынь гэртээ буса- … басаганайнгаа һа- …ала оролдоо һэч. … мэргэжэл оло- …ол басаган ондоо …иба. Тиимэһээ тэ- …үй Улаан-Үдын ме- …лищида документ- …жа тушаагаа һэн. …ятажа, һуралсалай …ан һара мэтэ …өө бэлэй. …эр һуража гара- … Бадаевада учи- …эн тухай улаан …үүлагдана,— гэжэ …ой суглаан дээрэ училищиин директорэй соносхоходонь зал соо альга ташалган наяршоо һэн. Валя басаганай зосоонь баярай охин сугларжа, сэдьхэл зүрхэнэйнгөө долгилходо одоол эрмэлзэлээ хүсэлдүүлхэ хуби заяатай байбаб гэжэ һанаһаншье байжа болоо.

Медицинскэ училищи дүүргэгшэд республикын районуудта ажалда эльгээгдэдэг ёһо заншал бии ха юм. Мэргэжэлтэн хадаа хаана хэрэгтэйб, хаана эгээн ехэ туһатайб, тэндэл ажаллаха ёһотой ха юм.

Валентина Бадмаевна Түнхэнэй райондо эльгээгдэжэ, тэндэхи түбэй больницада гурбан жэлэй туршада ажаллаба. Тэндэ ажаллаха үедөө тэрэ оло дахин колхоз, совхозуудаар ябаха, ариг сэбэрые сахиха тухай малшад болон механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, хэрэгтэй эм, домуудаар тэдэниие һайнаар хангаха гэжэ оролдодог байгаа. Тэрэ ажал дээрээ магтуулха ёһоороо магтуулдаг һэн.

1978 он ябажа байба. Валентина Бадмаевна гэр бүлын байдалай шалтагаанаар Улаан-Үдын нэгэдэхи поликлиникэдэ ажаллажа эхилбэ. Тэрэ үеэр хуушан һаналаа хүсэлдүүлхэ зорилготойгоор Шэтын медицинскэ институдта һураха туршалга хээ. Баһал конкурсдо олон хүн байжа, урагшагүйдөө һэн.

Валентина Бадмаевна арба гаран жэлэй туршада түрэл болоһон коллектив соогоо Улаан-Үдын нэгэдэхи поликиникэдэ ажаллаба.

1987 ондо поликлиникын олон тоото хүдэлмэрилэгшэд соохоо ахалагша медсестрае һунгаха хэрэг гараа бэлэй. Тиихэдэ коллективэй хамтын суглаан дээрэ Валентина Бадмаевна Очирова нэгэн дуугаар һунгагдаа һэн. Тиигэжэ коллектив тэрээндэ этигэл найдабарияа мэдүүлээ ха юм.

Поликлиникын шэнээр һунгагдаһан ахалагша медсестрагай ажал ехэ ааб даа. Бүхы Советскэ районой бүхы поликлиникэнүүд, амбулаторинууд болон медицинскэ пунктнуудта ажалладаг фельдшернүүд болон медицинскэ бусад хүдэлмэрилэгшэдтэ методическа туһаламжа үзүүлхэ, эм домоор хангаха, тэдэнэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ — эдэ бүхы уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула ахалагша медсестра эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор район соогуураа ябаха баатай болодог.

Ахалагша медсестра медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлмэриин шанарые һайжаруулха гээшэ эгээн шухала асуудал гэжэ Валентина Бадмаевна тоолодог. Тиимэһээ тэрэл асуудалаар суглаанууд дээрэ үгэ хэлэһэн, зохихо дурадхалнуудые оруулһан байха.

— Хүн зон үбшэлөөд, врачта ошожо бэеэ үзүүлхэдээ, үнэтэй сагаа ехээр һалгаана. Тиимэһээ тэдэнэй сагые алмахын тула үсөөхэншье зонтой тосхон, һуурин бүхэндэ амбулаторинуудые бии болгожо, бригадна онол аргануудые нэбтэрүүлхэ гэлсээ һэмди. Ажахын тоосоондо ороһон бригадануудай ажал хүдэлмэри һүүлэй үедэ нилээд найжараа,— гэжэ Валентина Бадмаевна хөөрэнэ.

Хүн зоной элүүр энхые сахиха хэрэгтэ бүхы предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинууд хабаадаха ёһотой гэжэ тэрэ тоолоно. Элүүр энхын жаса байгуулаа һаань, районой дэбисхэр дээрэ байдаг бүхы предприятинууд шадал зэргээрээ мүнгэ зөөри үгэхэ һэн. Ганса энэ ушарта хүн зоной медицинскэ талаар хангалга һайжаруулагдаха аргатай гэжэ В. Б. Очировагай намда хэлэһые һайн һананаб. Тэрэнэй һанал бодолые зүбшэнгүй байха арга үгыл даа. Гэхэтэй хамта мүнөө больницанууд болон поликлиникэнүүдэй дүталдажа байха үедэ, үдэрэй стационарнуудые олон болгохо хэрэгтэй гэһэн дурадхалынь мүн лэ дэмжэхээр лэ! Үбшэлһэн хүн үглөөгүүр тиимэ стационарта ерээд, үдэшэндөө гэртээ ябашадаг байна ха юм. Тиимэ хүнүүдтэ тусхай больница хэрэгтэй болоно. Тэдэнэр үдэрэй туршада эмшэлүүлжэ, эм дом абажа үрдинэ гээшэ.

Улаан-Үдын Советскэ районой хүн зоной элүүр энхэ байдалые сахигшад хүдэлмэридөө олон шэнэ зүйлнүүдые, онол аргануудые хэрэглэхэ, хангалгын шанар һайжаруулха, хүн зоной дунда үбшэнһөө һэргылгын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ 1-дэхи поликлиникын ахалагша медсестра В. Б. Очировагай оруулһан хубита нилээд ехэ байха гэжэ онсолоё. Коллективэйнгээ ниитын хүдэлмэридэ хабаадаха, гэртээ ошожо, ажалһаа ерэһэн нүхэртөө, хүүгэдтээ эдеэ хоолынь бэлдэхэһээ, хубсаһа хунарынь сэбэрлэхэһээ эхилээд, гэрэй эзэн эхэнэрэй хүдэлмэри барагдаха һэн гү даа. Гэртээшье, ажалдаашье үрдихэ гээшэ манай эрхим бэрхэ эхэнэрнүүдэй зол жаргал, ажабайдалайнь далай шэнги үргэн харгы гээшэл. Энэл харгыгаар В. Б. Очирова найдамтайгаар гэшхэлэн ябана бшуу.

...Саарһан дансаяа гуримтай болгохо гэжэ Валентина Бадмаевна ажал дээрээ үдэшэ оройхон болотор һууба. Гадаа гараһаар, өөдөө харахадань, огторгойн одо мүшэд электрын лампочкануудтай үрдилдэн яларжа, эмнижэ байһан мэтээр үзэгдэбэ... Энэ үедэ юундэшьеб тэрэнэй нэмэрһэн ягаан пулаадые намарай һэрюун һалхин үлеэгээд, пулаадынь үзүүрые абаа һэн.

Үглөөдэр баһал иимэрхүүгээр ажалай үдэр үнгэрхэ гэжэ Валентина һайн мэдээд ябаһан лэ байха. Тэрэнэй заяанайнь харгы иимэл ха юм.

С. ОЧИРОВ.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

НУГАНУУДАА ҮТЭГЖҮҮЛДЭГ БОЛОЁЛ

Мүнөө жэлдэ бороо хуратай зун байбашье, шадамар дүршэлтэй үбһэшэд аргыень оложо, үбһэ бэлэдхэжэ шадаа. Хамниин совхозой Уһан-Хамниин, Санхир-Азаргын сабшалангуудые даажа абаһан Николай Очировай звено хэнһээшье урид үбһэ сабшажа дүүргээ бэлэй.

— 5 үхибүүн, 2 пенсионер, 2 бүһэтэй хүн, хамта 9 хүн үбһэ сабшаабди,— гэжэ тэрэ звеногой гэшүүн Бимба Батуев хөөрэнэ. Хамта дүрбэн нугын ногоон сабшагдаа, нэрлэбэл, Шулуута, Арангата, Санхир-Азарга, Борьёо гэхэ мэтэ болоно. Шулуута гээшэмнай ёһотойл шулуутай, хатуу газар юм. Пенсионернүүд Цырен-Дулма Баирова, Дэмбэрэн Батуев гэгшэд залуушуулһаа үлэнгүй хүдэлөө. Эгсэ нэгэ һара соо арбаад жэжэшье, томошье сомоонуудые бэлэдхээ. Мүнөө жэлдэ Уһан-Хамниин нугада ногоон муугаар ургаһан юм. Эндэмнай зарим нугануул сабшагдангүй үлөөгдэһэн байна. Урдань үмсэ байхадаа, хэдэн айлай хони, ямаадые, үхэр, адууе тэжээдэг нугануул дээрэ ногоон юундэ ургахаяа болёоб? Ушар юуб гэхэдэ, эндэхи газарта үтэгжүүлгэ оруулагданагүй бшуу. Эндэ үтэгжүүлгэ хэрэггүй, хонинной наг шэбхэ, үхэрэй шабааһа машина, тракторaар зөөжэ тараагаад, һүүлдэнь морин балуураар баллабал болохо һэн. Энэмнай пенсионернүүдэйл хэжэ байхаар ажал. Тарбагатайн-Малагар, Дунда-Тарбагатай, Адаг-Тарбагатай, Юнхэр, Хуһан-Нуга, Погсоолой-Хамни ба бэшэшье нугануул хаягдаа, орхигдоо, Мүн Дархинтын нугануул ашаглагданагүй. Эндэ ногоон муугаар ургана. Хамниин совхоздо иимэрхүү газарнууд олон юм. Монгол орожо, үбһэ сабшажа, муу шанартай үбһэ хэдэн машинануудаар зөөжэ, бензин галдажа, хэдэн хүндэ салин түлэжэ байхын орондо өөһэдынгөө газарые үтэгжүүлбэл, дээрэ һэн.

С. ЦЫБЕНОВ.

Захааминай район.

Александр Фадеевэй һүүлшынхеэ гэмээ наманшалга

УРАН ЗОХЁОЛШЫН ҮХЭХЫНГӨӨ УРДА БЭШЭҺЭН БЭШЭГ ОЛОНДО МЭДҮҮЛЭГДЭБЭ

«Саашадаа амиды ябаха арга боломжо би харакагүйб. Юундэб гэхэдэ, бүхы наһаяа зорюулһан искусствыем партиин бэедээ найданги аад, харанхы мунхаг хүтэлбэрилэгшэд һалгаагаа, тиигээд мүнөө заһагдахаяа болёо»,— угаа аймшагтай, уршагта мүрнүүд. Эдэ мүрнүүдые үхэхынгөө урда тээ Александр Фадеев өөрынгөө гараар бэшэһэн байна.

Үгы боложо һаланхай гэжэ олон жэл соо тоологдодог байһан бэшэг энэл даа, минии урда мүнөө хэбтэнэ. Тэрэниие бэдэрэлгэ таһалдадаггүй байгаа, сэдьхэл доһолгомо энэ документые олондо мэдүүлхые уран зохёолшод, соёлой ажал ябуулагшад гүйдаг, хандадаг байгаа. Энэ бэшэг архивһаа олдобо. «Гласность» гэжэ долоон хоног соо нэгэ дахин гарадаг ниитэ-политическэ газетын ээлжээтэ номер соо тэрэ тунхаглагдаха (тус номер сентябриин 20-до хэблэлһээ гараха юм).

Шуһа лэбшэһэн үгэнүүд саарһан дээрэ бэшэгдэнхэй: **«Хаанта засагай олуурщадай зүүдэндэшье ороогүй тоотойгоор литературын эрхим кадрнууд үгы хэгдэһэн гү, али засаг баряһан этигээдүүдэй гэмтэ ябуулгын хойшолонгоор хосорһон байна...»** 1956 оной майн 13-да буугай тодхорто абяанай соностохо хүрэтэр хэдыхэн лэ час үлөөд байгаа. Гэмээ наманшалһан гашуун үгэтэ бэшэг соогоо Александр Фадеев нигэжэ мэдэрһэн юм: **«Нангинһаал һаа нангин юумэн гэгдэдэг литература бюрокрадуудай шүдэкдэ, арадай эгээл гээгдэнги худхэшүүлэй гарта үгтэнхэй».**

Бэшэгэй һүүлшын, табадахи нюурта һүүлшын тодхорто зурлаа табигданхай: **«Уран зохёолшо ябаха минии наһан агуу ехэ удхаяа гээбэ».** Дэлхэй дээрэ «шумуулай энэ амидаралһаа» хахасалгые уран зохёолшо «угаа ехэ баяртайгаар» хүлеэн абаа.

«Гүрэнние хүтэлжэ байһан хүнүүдтэ энээние хэлээ һаа» гэһэн һүүлшын найдал байһан байна. Зүгөөр хэдышье гүйгаа һаань, аяар гурбан жэлэй туршада тэрэниие хүлеэн абажа, хэншье уулзаагүй.

Эхэтэйнь зэргэлүүлээд худеолүүлхые бэшэг соогоо дахин гүйһан байна.

Александр Фадеевэй үгы болоһон хойно үнгэргэгдэһэн мүрдэлгын элирүүлһэнэй ёһоор, тодхорто үхэлэйнгөө урда үдэр Москвадахи байрадаа С. Я. Маршагтай, Н. Погодинтой удаан хөөрэлдэһэн, һүүлээрнь, үдэшэлэн хүбүүнтэеэ хамта дача руугаа, Переделкиндэ ошоһон байна.

С. Маршагтай уулзаһанайнгаа һүүлээр уран зохёолшын сэдьхэлэй хүдэлөөн удаан саг соо номгоржо ядаа, унтуулдаг ямаршье эм туһалаагүй һэн гэжэ А. Фадеевэй секретарь эхэнэр хожомынь хөөрэһэн юм. Гэрэйнь ажал хэдэг эхэнэрэй хэлэһэнэй ёһоор, майн 13-най үглөөгүүр кухни руу орожо ерэһэн, зүгөөр үглөөнэй хоолһоо арсаһан байна. Харахада, угаа ехээр сэдьхэлынь долгисонхой байгаа.

11-тэй Миша хүбүүниинь 15 саг багта кабинедтэ ороходоо, бэеэ буудажа үхэһэн эсэгээ харажархёо. Партиин Центральна Комитедэй нэрэдэ бэшэһэн бэшэг кабинет соонь байгаа...

Энэ бэшэгые «Гласность» газетэ 6-дахи нюуртаа толилно. Юрэнхыдөө, мэдэгдээгүй гү, али багаар мэдээжэ документнүүд, архивһаа абтаһан материалнууд энэ нюурта толилогдодог шуу. Нэрынгээ доро «Мэдээсэл, һанамжанууд, тодорхойлолго» гэһэн мүр барлаһан долоон хоногой энэ газетэ ажалшадай хурса бэшэгүүдые толилхоһоо, политическэ ба ниитын мэдээжэ ажал ябуулагшадтай хөөрэлдөөнүүдые тунхаглахаһаа гадна, уншагшадай үмэнэ архивай нюусануудые саг үргэлжэ нээжэ байдаг.

«Гласностиин» ахамад редактор Ю. Юзюмовэй дуулгаһанай ёһоор, түүхын мэдэгдээгүй документнүүдые бэдэрэлгэ хадаа редакциин коллективэй хүдэлмэриин саг үргэлжын шэглэлэй нэгэн. Онсолбол, Сталинай, Троцкиин, Бухаринай, Ежовой өөһэдынь архивай хуудаһанууд хэблэлдэ бэлдэгдэжэ байна...

В. ПЕТРУНЯ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

Арадай эрдэм һуралсалай

шэнэ шатада

ОЛОНООР ЗҮБШЭГДЭҺЭН ОНСО АЛХАМ

Хэжэнгын районой Хэжэнгын интернат һургуулиин, Дунда-Худанай дунда һургуулиин үндэһэн дээрэ буряад национальна һургуули байгуулха талаар туршалга һуралсалай энэ жэлһээ эхилбэ. Интернат һургуулиин директор А. ДАШИЦЫРЕНОВТЭ үгэ үгтэнэ.

Үндэһэн соёлоо, түрэл хэлэеэ һэргээн хүгжөөхэ зорилготойгоор энэ жэлэйнгээ һуралсалые эхилбэ гээшэбди. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тулада юу хэхэ, яаха байһанаа гүйсэд һайнаар тодоруулжа, коллективэйнгээ болон багшанарайнгаа суглаан дээрэ хэлсэжэ абаһан, удаань райсоведэйнгээ арадай эрдэм һуралсалай таһагтай зүбшэжэ табиһан проектыемнай республикымнай Арадай эрдэм һуралсалай министерствын коллеги дэмжэнэн байна. Тиимэһээ мүнөө энэ хэрэг бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ эхилээ гээшэ.

Манай интернат һургуулида Хоркин, Загарайн, Хэжэнгын районуудһаа суглуулагдаһан 295 һурагша һурана. Эдэнэр хадаа манай һургуулиин богоһо алхажа ороhoһоо хойшо үндэһэн буряад юумэтэеэ ушарха ёһотой. Энээние юун гэжэ ойлгохоб гэхэдэ, нэн түрүүн һургуулиимнай шэмэглэл, гоёолто болоно. Эдэмнай хадаа хуу жэнхэни буряад маягаар, аяар Гэсэрэй түүхэһээ эхитэйгээр хэгдэнхэй.

Һургуулиингаа буряад национальна үндэһэтэй болгогдоһониие ойлгуулхын тулада хэдэн баримта дээрэ тогтохо шухала. Нэгэдэхеэр, интернадаймнай дэргэдэ искусствын һургуули нээгдээ. Тэндэ гансал буряад арадай хэр үгһөө хойшо наадажа ябаһан хуур, чанза, лимбэ гурбан дээрэ наадажа һургаха. 11 класс дүүргэжэ гараһан һурагша бүхэмнай эдэ инструментнүүдэй нэгэн дээрэ заабол наадажа шададаг байха зэргэтэй. Энэ талаар мэргэжэлтэд бии. Саашань хүүгэдэй буряад драмын театр хүдэлхэ. Нютаг нуга соохоомнай байха республика дотороошье мэдээжэ болоһон Сэсэг Сампиловна Цыренова тэрэниие мнай хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг драматическа кружогуудта үхибүүд болон ехэшүүлшье ехэ дуратайгаар ябадаг юм.

Спорт эрхилэнгүйгөөр хибүүдые хүмүүжүүлхэ хүндэ ааб даа. Эдир хүүгэдэй спортивна һургуулиһаа дутуугүй аад, зүгөөр хэмжээгээрээ багохан тусгаар иимэ һургуулитай байхабди. Тэндэмнай буряад барилдаан, номо һуршаар, харбалга, мори һорилго гэхэ мэтэ заагдадаг байха.

Үндэһэн спортын эдэ зүйлнүүдые зааха хүнүүд барилдагаар спортын мастерта кандидат Б. Б. Дагбаевһаа эхилээд олдонхой гээшэ.

Үхибүүдые багаһаань ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ шухала гэһэн педагогическа шэглэл баримталан, мүнөө үе сагай эрхэ байдалай эрилтэнүүдэй ёһоор, тэдэниие ажахы эрхилжэ, мүнгэ зөөри тоолохо һургаха зорилготойгоор арендын гуримаар ажал хэхэмнай. Манай базсаа предприяти болохо Ушхайтын совхозһоо 50—70 толгой залуу мал абаад, шахан таргалуулха гэжэ байнабди. Энэмнай гансал һуралсалай жэлэй хугасаа соо хэгдэхэ ажал бэшэ, харин түхэрэсн жэлэй хүдэлмэри гээшэ. Шахан таргалуулһан малаа совхоздоо тушаахадаа, түйлаһан хэмжээнэйнгээ зэргээр түлбэри абахамнай сохом юм ааб даа. Иигэжэ бидэ арендаторнууд болохомнай.

Ветеринарна врач Н. Н. Дарижапов мал ажал эрхилхэ талаар һурагшадаймнай һурган хүмүүжүүлэгшээр табигданхай.

Орон соомнай үргэнөөр дэлгэрһэн кооперативна хүдэлөөе бидэ дэмжэнэбди. Тиин буряад зоной эртэ урданһаа хойшо эдижэ, уужа ябаһан эдеэ хоол бэлдэхэ кооператив нээхэмнай гээшэ. Гэгээрэлэй ветеран Галина Дубшановна Гармаевагай хүтэлбэри доро үхибүүднэй дэб дээрэ бууза, аарса, ногоон сай гурбые шанажа, районойнгоо ниитын эдеэ хоолой хэмжээндэ хубитаяа оруулалсахань. Иимэ кооперативай хүдэлхэ байрань олдонхой, Нүхэр Гармаева шабинартаяа хамта мүнөө аяга амһартаяа суглуулжа, байра байдалаа һэргээн шэмэглэжэ, бэлдэхэлэй хүдэлмэри эхилэнхэй.

Һаяын сагта үндэһэн буряад хубсаһа хунар оёлгоор кооператив эмхидхэхэ һанаатай, зааха, һургаха хүниие бэдэржэ байнабди.

Тиихэдэ буряад зон гээшэмнай модоошье, түмэрөөршье элдэб юумэ хэжэ ябаһан зураша, дархаша зон ха юм. Уран гарай хүсөөр һиилэгдэһэн, дархалагдаһан зүйлнүүд хомор болонхой. Юундэб гэхэдэ, тэдэниие хэдэг хүнүүд үсөөрөө. Тиимэһээ эдэ бүгэдые һэргээхын тулада үндэһэч бүтээлнүүдые хэхэ талаар изостуди нээхэмнай. Буряадай АССР-эй габьяата багша Б. С. Галанов, уран зураша С. Ц. Жанчикова, С. И. Суворов гэгшэдтэ үхибүүдээ найдахамнай гээшэ.

Интернадаймнай дэргэдэ хүгжэмэй һургуулиин филиал нээгдэжэ, үхибүүднай энэ талаар хүмүүжүүлгэ байра дээрээ гарадаг байха. Тиихэдэ эдир техникэй станци эмхидхэгдэжэ байна. Тэндэ мотоциклаар ябажа һургаад, тэрэниие жолоодохо эрхэтэй болгохобди. Мүн велосипедшье тэндэ байха, Тэрээгээр ябажа һураха гээшэ баһал оролдолгын хүсэн ааб даа.

Манай һургуулида хуушан монгол болон хитад хэлэнүүдые үзэхэбди. Хитадай Арадай Республикын Хүхэ-Хото городто багшанарай институт дүүргэһэн Батын Улаансүхэ гэжэ багша манай интернат һургуулида хитад хэлэ заахань. Тэрэ эхэ, эсэгэ хоёртоёо Хэжэнгэ нютаг зөөжэ ерэнхэй. Гадна манай ороной эрхэтэд болоно ороо. Улаансүхэ багшамнай Шэтын багшанарай институт ошожо (тэндэ хитад хэлэн үзэгдэдэг), дидактическа материалнуудые асаржа, хүдэлмэридөө хэрэглэхэ юм.

Харин хуушан монгол хэлэнэй факультативые (гушаад үхибүүдтэй) үнинэй багша Цыдып Дабаевич Дашиев хүтэлбэрилнэ. Иигэжэ манай һургуулиин һурагшад дүрбэн— монгол, хитад, буряад, ород— хэлэ үзэхэнь. Хитад хэлэн 1—4 классуудта заагдаха юм.

Эндэ дурадхагдаһан бүхы хараа зорилгонуудаймнай бэелхэ, хүсэлдэхэ хэрэгтэ, мүнөөнэйхеэр хэлэхэдэ, спонсорнуудай — Ушхайтын совхоз, «Бурятскагропромстройн» МПМК ехэ туһа хүргэхэ байха, хүргэнэшье гээшэ. Наяад багшанар ба хүмүүжүүлэгшэднай, мүн тэды шэнээн техническэ хүдэлмэрилэгшэднай хамтадаа эдэ бүхы юумые бүтээхэ, хэлсэхэ байна. Тиихэдэ түрэлхиднай бидэнэй иимэ үүсхэлые халуунаар дэмжээ гээшэ. Өөһэдымнай министерствэшье дэмжэжэ, ашаанай 2 машина, мөөртэ 2 трактор үгэхэ болоод байна.

Буряад национальна һургуули бии болгохо гэһэн туршалгаяа иигэжэл эхилбэ гээшэбди. Тэсэд энэ туршалгадаа гансаараа бэшэ байһамнай һайшаалтай байна.

ХАМГААЛГАДА АБАБА

МАКЕЕВКЭ (Донецкэ область). Эндэхи Кировэй нэрэмжэтэ металлургическа комбинадай профсоюзай комитет хүдэлмэришэдэйнгөө бага тэдхэмжэтэй гэр бүлэнүүдые, ажалай болон дайнай ветерануудые өөрынгөө хамгаалта доро абаба. Эндэ энэрхы сэдьхэлэй тусхай пост байгуулагдаа. Тэрэнэй гэшүүд заводойхидой материальна эрхэ байдалай карта табиба. Профсоюз мүнгэ зөөри һомолоо, тиихэдэ металлургнууд нүхэдтөө мүнгэ зөөриһөө хубаалдаа. Холодильнигуудые, хубсаһа угаадаг, оёдолой машинануудые, пылесос болон түрүүшын хэрэглэлэй бусад эд бараан тэдхэмжэдэ хэрэгтэй хүнүүдтэ түрүүшын ээлжээндэ үгтэнэ. Тэдэнэй гэр байранууд түлөөһэгүйгөөр заһабарилагдана. Зуугаад гаран гэр бүлынхид иимэ тэдхэмжэ абахаһаа гадна комбинат соогоо элдэб туһаламжада хүртэнэ.

…СС: ТОБШО ҺОНИН

…НОВГОРОД. Бол…шоохи автозаводой …йна организациин …тодорхойлхо та…лдөөнүүдэй дүн…ргдэбо. Партийнэ …организаци зэн…н түлөө заводой… олон дуугаа … Энэ организациин хүтэлбэрилхы организациинь конференци, харин гүйсэдхэхы организациинь үргэдхэгдэһэн бүридэлтэйгөөр һунгагдаһан партком байха юм.

МОСКВА. Ниислэлдэ болоһон «СССР—дэлгүүр тээшэ замда» гэһэн уласхоорондын конференциин гол тематика хадаа СССР-тэхи экономическа экономикын, дэлгүүрэй харилсаанудта оролгын, уласхоорондын дэлгүүрэй системэдэ харилсаа холбоо байгуулгын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ мүн болоно. Эб найрамдал хамгаалгын совет комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Арадай ажахын академи болон США-гай экономическа хүгжэлтын институт энэ конференциие эмхидхэһэн байна.

ТАСС · АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

МАНАГУА. Албанһаа табигдаһан 700 тухай контрас зэбсэгтэйгээр Никарагуагай холын хадата нютагуудай нэгэн бодхуултан ошобо. «Никарагуагай эсэргүүсэлтын» эмхиин штабай гэшүүн байһан, мүнөө тэрэнэй үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдаһан Никарагуагай эсэргүүсэлтын эрхэтэдэй эмхи зургаанай ударидагша Оскар Собальварро энээн тухай мэдээсээ. Хада руу тэрьелһэн бүлэгэй командир Собальварродо сэхэ мэдэлтэй юм. Баруунай шэглэлтэй тус бүлэгөөрхид ороной мүнөөнэй президент Виолетта де Чаморро гэгшын хараа шугамые буруушаадаг байна.

ПРАГА. ЧСФР-эй Федеральна Суглаан Уласхоорондын валютна фондо, Һэльбэн шэнэдхэлгын болон хүгжэлтын уласхоорондын банкда, Мүнгэн сангай уласхоорондын корпорацида болон бусад эмхи зургаануудта оронойнгоо гэшүүн болоҗо ороһон тухай шиидхэбэриие һайшаагаа.

Парламентын заседани дээрэ правительствын хуулиин проектдэ эшэ үндэһэ олгоһон ажаглалта хэхэдээ, ЧСФР-эй финансын министр Вацлав Клаус 1944 ондо Чехословаки Уласхоорондын валютна фондые байгуулагшадай нэгэн байһан юм гэжэ онсо тэмдэглээ. Арбан жэл үнгэрһэн хойно оромнай энэ эмхи зургаанһаа гараа һэн. Энэ алхам ороной ажахын хүгжэлтэдэ хангалтагүй нүлөө үзүүлээ гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Экономическа хүндэ ехэтэй нэгэдэлнүүдтэ манай ороной бусаһан ушар хадаа уласхоорондын мүнгэн сангай байгууламжада гүйсэд хабаадажа, гүрэнэйнгөө нэрэ солые үргэхэ арга олгохо.

НЬЮ-ЙОРК. Америкын сүүдүүдтэ үзэгдөөгүй арсалдаан энэ неделидэ болобо. Ушарынь гэбэл, США-да шэнэ ном хэблэхэ гэһэн издательствын эрхэ тухай асуудал эндэ зүбшэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй эсэстэ цензурые буруушаагшад илаһан байна. Израилиин правительствын баалалтаар Нью-Йорк штадай Верховно Сүүд Израилиин Моссад гэһэн тагнуулай ажал ябуулга тухай ном тараалгые хориһон байна. Харин апелляционно сүүд энэ хорилтые болюулаа.

БОНН. Германи тушаа эсэслэн гуримшуулха тухай Москвада түйлагдаһан хэлсээе ФРГ-гэй канцлер Гельмут Коль немецкэ нэгэдэлдэ дүтэлүүлһэн үшөө нэгэ шухала шата гэжэ нэрлээ. «Два плюс четыре» гэһэн формулоор СССР-эй, США-гай, Великобританиин, Францин, ФРГ-гэй болон ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй хөөрэлдөөнүүдэй эсэсэй документ хадаа манай бүхы нүхэдтэй, союзнигуудтай, хүршэнэртэй үгэеэ ойлголсожо, немецкэ нэгэдэлэй бэелүүлэгдэжэ байһаниие гэршэлээ гэжэ канцлерай мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

ПАРИЖ. Германи тушаа эсэсэй гуримшуулга тухай хэлсээн «два плюс четыре» гэһэн формулоор үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үрэ дүнгынь болоно, ерээдүйдэ нэгэдэһэн Германиин зүгһөө «газар дайдын талаар ямаршье эрилтэ» табихые тэрэ зайсуулна. Энээн тухай Францин гадаадын хэрэгүүдэй министр Ролан Дюма РТЛ радиостанцида үгтэһэн интервью соогоо мэдүүлээ.

ПРАГА. ЧСФР-эй Федеральна Суглаанай хоёр палатануудай заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Францин Президент Франсуа Миттеран нёдондо жэлэй ноябрь һарада Чехословакида болоһон революциин удха шанарые үндэрөөр сэгнэбэ. Ниитэ Европын байшан бии болгохо асуудалда тэрэ тогтоһон байна. Шэнэ Европые суртаа байгуулха ябадалые Баруун Европын оронууд өөрынгөө экономическа эршэ хүсөөр дэмжэхэ аргатай гэжэ тэрэ нэмэбэ.

Түрэл нютагаймнай түүхэhээ

А. Н. МУРАВЬЕВ ДЭЭДЭ-ҮДЭДЭ

Манай Улаан-Үдэдэ декабрист А. Н. Муравьёв ажаhууhан юм гээд улаан-үдынхид, илангаяа залуушуул, мэдэнэ гээшэ гү? Яагаад тэрэ Дээдэ-Үдэ ерэhэн байгааб? Хэзээ, хэды шэнээн саг соо эндэмнай ажаhуугаа гээшэб?

Александр Николаевич Муравьёв (1792—1863) хуушанай дворян угтай, ехэ эрдэмтэй, бэлигтэй генерал Н. Н. Муравьёвой табан хүбүүдэй нэгэниинь болоно. Тэрэнэй дүрэ шэнжэдэ, эрдэм бэлиг, абари зандань хандажа, В. Г. Короленко, В. Г. Белинский («Пятидесятилетний дядюшка» гэжэ пьесэ) уран зохёолнуудые бэшэhэн, Норвегиин физик эрдэмтэн Ханштеэн дурсалгануудсоогоо тэрэниие дурдаhан юм. Багаhаань хойшо олон багшанар гэртэнь уригдажа, бэлиг шадабариинь бадаруулаа гээшэ. Александр Москвагай университет дүүргэжэ, хаанай хүреэлэндэ, эгээл дүтэ хүнүүдэйнь тоодо алба хэдэг болоо hэн. Залуу хүбүүн арад зоной үлэсхэлэн хооhон ажабайдалые, ямаршье эрхэгүйень үнинэй ойлгожо, Россие үндэhөөрнь хубилгаха арга зам бэдэрдэг бэлэй. Тэрэ масон шажаниие баримталагшадтай хамтарба. 1812 оной дайн тэрэнэй политическэ мэдэсэ, ойлгосодо ехэхэн нүлөө үзүүлhэн байна.

Өөрөө Александр гушаад тулалдаануудта, Бородиногой байлдаанда, хариин походуудта хабаадажа, шархатаhан намтартай. «Шэн зоригой түлөө» гээд эшэ дээрээ алталмал үзэгүүдээр бэшээтэй hэлмээр, бусад олон шагналнуудта хүртөө hэн. Дайнай hүүлээр тэрэ Гвардейскэ генеральна штабта алба хэдэг боложо, Москвада анда нүхэдтэеэ бата холбоо байгуулжа, «Эсэгэ орондоо туhатай байха» гэhэн уряатай «Нангин артель» бии болгоhон юм.

1816 оной февраль hарада А. Н. Муравьёв «Союз спасения» гэжэ түрүүшын нюуса бүлгэм байгуулhан алдартай. Гэбэшье тус бүлгэмэй олохон гэшүүд тэрэнэй масон эрмэлзэлнүүдые хубаалдабагүй. Тиигэжэ 1818 ондо энэ бүлгэм хубилгагдаа бэлэй.

1817 ондо хорин гурбан наhатай полковник А. Н. Муравьёв 1812 оной дайнай дурсалгын hүмэ бариха ажалай баяр ёhолдо Москва руу ерэhэн хааниие аршалха зорилготой гвардейскэ отрядай штабай начальник байhан юм. Тэрэнэй гэртэ нюуса бүлгэмэй суглаан үнгэргэгдэжэ, декабрист И. Д. Якушкин хаанииe үгы хэхэ даабари өөр дээрээ даажа абаба.

А. З. Муравьёв, Ф. П. Шаховский, А. Н. Муравьёв арад зондо харша хаанииe мүн лэ усадхахаар, энэ нангин хэрэгтэ ами наhаяа үгэхөөр бэлэн байhанаа мэдүүлээ. Гэбэшье нюуса бүлгэмэй олохон гэшүүд хаанииe алахагүй гэhэн хараа шугам баримталдаг байба. Иигэжэ эдэнэр үгэеэ ойлгосолсожо шадангүй, «Союз спасения» бүлгэмые тарааха гээд хэлсээ hэн.

А. Н. Муравьев 1818 ондо «Союз благоденствия» гэжэ бүлгэм байгуулалсаа. Энэ хадаа крепостной хуули заншалые үгы хэхэ, хаанта засагые унагааха гэhэн зорилготой бүлгэм бэлэй. 1821 ондо энэ бүлгэм хоёр хуби болон хубааржа, Хойто ба Урда нюуса бүлгэмүүд бии болобо. Харин үшөө 1818 онhоо А. Н. Муравьёв революционно ба политическэ тэмсэлhээ холодожо, 1819 оной май hарада нюуса бүлгэмhөө гараад, нүхэдөө ямаршье тэмсэлhээ арсахыень мүн лэ уряалhан байна.

Тэрэ отставкада гаража, княжна П. М. Шаховскаяе hамга абаад, С. П. Трубецкойн «Записки» соо бэшэhэнэй ёhоор мүргэл хэжэ, зүрхэ сэдьхэлээ номгоруулhан юм. 1825 оной декабриин 14-нэй буhалгаанда тэрэ хабаадаагүй, нюуса бүлгэмүүдэй ажал ябуулга тухай юушье мэдэхэгүй hэн. Гэбэшье 1826 оной январиин 13-да тушаагдажа, мүрдэлгын дүүрэтэр найман hарын туршада Петропавловска хэрэм соо баряанда байhан юм. Тиигээд тэрэ Сибирь руу сүлэгдөө. Тиихэдээ үндэр нэрэ зэргэнүүдынь, дворян солонь тэрэл зандаа үлөөгдөө hэн.

Якутск руу сүлэлгэдэ ошожо ябатарнь, утаhаар захиралта ерэжэ, Дээдэ-Үдэ хотодо байрлахадань болохо гээд зүбшөөгдэhэн байна. Эрхүү хото хүреэд байтарнь, hамганиинь Прасковья Михайловна Софья басагантаяа, хоёр дүү басагадтаяа — Екатериана ба Варваратай (Шаховскитон 8 басагатай, нэгэ хүбүүтэй байhан юм) хүсэжэ ерэбэ. Тиигээд тэдэ хамта Дээдэ-Үдэ ерэhэн намтартай. Прасковья Михайловна хадаа үбгэнэйнгөө хойноhоо Сибирь сүлэлгэдэ ошоhон түрүүшын эхэнэр болоно.

«Ерэhэн үдэрэйнгөө үглөөдэрынь би хото соогуур халта ябааб. Үбэлэй ехэ гоё үдэр байжа, би дуратай газартаа ошохо эрхэтэй hэн тула досоогоо угаа баясажа ябабаб. Гэбэшье углуу бүхэндэ эра тээшээ эрьежэ, минии хойноhоо харуул ябанагүй бээ гээд шалгадаг байгааб»,— гээд Александр Николаевич Норвегиин эрдэмтэн Х. Ганстенда хөөрэhэн юм. Дээдэ-Үдэ тухай үшөө нэгэ тэрэнэй дурсалга: «Эндэхи уларил угаа тогтууригүй, шанга, хүйтэн hалхитай, хабарые үбэл болгожорхино. Ехэ элhэтэй газар, тиимэhээ хотын хажуугаар ногооной ургахань бэрхэтэй ха. Тооhон. Гэбэшье агаар хуурай ба сэбэр»,— гээд тэрэ хадам эжыдээ 1827 оной апрелиин 22-то бэшэhэн байна.

Багаhаа хойшо hайхан ордон соо, эрдэмтэй, хүмүүжэл ехэтэй зоной дунда үндыhэн энэ хүн XIX зуун жэлэй хорёод оной Дээдэ-Үдые балай hайхашаагаагүй ааб даа. «Эндэхи зоной иимэ бүдүүлиг зантай, юумэ мэдэхэгүй байhаниинь харамтай даа. Шажан мүргэлэй ёhо гуримуудыешье мэдэдэггүй байнал»,— гээд тэрэ бэшэhэн юм.

Дээдэ-Үдэдэ ажаhууха үедөө А. Н. Муравьёв бурханда угаа hүзэглэдэг болоhон, сүлэлгэдэ байhан нүхэд тухайгаа hанаагаа зободог, мүнгэгүй, хүндэ байдалда ороhондоо ходо гажардаг, гомдодог байhан гээд декабристнүүдэй ажал ябуулгые шэнжэлэгшэд Ю. И. Герасимовагай, С. В. Дунинай, В. Б. Бахаевай, М. Д. Сергеевэй, А. И. Гессенэй, Н. А. Рабкинагай шэнжэлэлгэнүүд соо хэлэгдэнэ.

Дээдэ-Үдын ноёд декабристтай холбоо барисаа байгуулхаяа айдаг hэн. Үриеэ бусаахын тула А. Н. Муравьёв саахарай завод бариха гэбэ. Харин нэгэ хэды болоод, энэ hэдэлгээ орхёо hэн. Нэгэ бага мүнгэтэй болохын тула Александр Николаевич үнэтэй шулуунуудые худалдажа абаад, самсаал гаргажа, hүүлдэнь Түбэй Россида зондо, мүн эмэи зургаануудта худалдаха түсэбтэй бэлэй. Александр Николаевич Дээдэ-Үдэдэ саад, сэсэрлиг ургуулдаг байгаа. 1827 оной ноябриин 22-то Прасковья басаганиинь Дээдэ-Үдэдэ түрөө hэн. А. Н. Муравьёв эндэхи хүпеэсүүдтэй — А. М. Курбатовтай, Г. А. Шевелёвтой, элдэб хэрэгүүдээр Дээдэ-Үдэ ходо ерэдэг Эрхүүгэй хүпеэс Д. О. Портновтой яhала уулзадаг, хөөрэлдэдэг бэлэй.

Нэршүүгэй уурхайнуудта ошохо замдаа княгиня М. Н. Волконская Дээдэ-Үдэдэ Муравьёвтонойдо тогтоhон байна. 1828 оной апрелиин 13-да А. Н. Муравьёв Эрхүү хотын гулваагаар томилогдобо. Хотые болбосон түхэлтэй болгохын тула тэрэ яhала олон юумэ хээ: Ангар мүрэнэй эрьедэ зоной сэнгэхэ парк байгуулаа, тротуарнуудые барюулаа, Сибириин чиновнигуудай дунда дэлгэрhэн эдилгэ абалгатай ехээр тэмсэдэг байhан юм. Чиновнигуудай бүдүүлиг зан абариhаа хохидоhон үгытэйшүүл тэрээндэ сэхэ ерэжэ, үнэн зүбые бэдэрдэг hэн. Сибирь руу үбгэдтөө ошожо ябаhан декабристнарай hамгад, сүлэлгэдэ зориhон декабристнар тэрэнэй гэртэ тогтожо амардаг бэлэй.

А. Н. Муравьёв энэ тушаалдаа ехэ дурагүй, сүлөөлхыень хаан Николай 1-ые гуйдаг hэн. 1831 ондо тэрэ Эрхүүгэй губерниин правлениин түрүүлэгшээр томилогдоод, 1832 ондо Тобольск руу губернатораар эльгээгдэбэ. Саашадаа олон хотонуудта — Вяткада, Симферопольдо, Архангельскда, Доодо-Новгородто хүдэлhэн байна. А. Н. Муравьёв 1863 оной декабриин 18-да далан нэгэ наhатайдаа наhа баража, Москвада Новодевичье монастырь шадар хүдөөлүүлэгдэhэн юм.

И. ЯРНЕВСКИЙ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Уласхоорондо шэнжэлгэ

ЛИССАБОН: ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ҮНГЭРГЭ…

Португалиин түб хото Лиссабон дипломатиин талаар балай эдэбхи гаргадаггүй ха гээд hанахаар бэлэй. Харин hүүлэй үедэ иимэ бодол түрүүлхээр бэшэ юм. Мүнөө үедэ эндэ Анголодохи байдалые гуримшуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай.

hүүлэй 15 жэлэй туршада Анголодо дайн дажар үргэлжэлhөөр. США-гай ба ЮАР-ай дэмжэдэг Унита бүлэгөөрхид буу зэбсэг барижа, засаг буляаха hэдэлгэ гаргадаг юм. Кубын интернационалистнууд Анголын правительствада шэнэ засагые хамгаалгадань тон ехэ туhаламжа үзүүлээ юм. 1988 оной декабрь hарада Кубын ба Анголын хүтэлбэрилэгшэд Африкын баруун-урдахи оронуудтахи байдалые гуримшуулха зорилготойгоор хэлсээнүүд баталагдаа бэлэй. Тус хэлсээнэй ёhоор мүнөө үедэ Кубын сэрэгүүдэй олонхинь Анголоhоо гаргагданхай юм.

Олон жэлнүүдэй туршада үргэлжэлжэ байhан граждан дайн Анголын арадта айхабтар ехэ хохидол үзүүлээ. Хэдэн мянган хүн алуулаа. Хэдэн зуун мянган хүн шархатаа. Ороной экономикодо үзүүлэгдэhэн хохидол тухай хэлээдшье яалайб...

Тиимэhээ мүнөө үедэ зүришэлдэжэ байhан хүсэнүүдэй түлөөлэгшэд хэлсээнүүдые үнгэргэжэ, эбэй ёhоор лэ тэдэнэй урда табигдаад байhан хүндэ хүшэр асуудалнуудые шиидхэхэ ёhотой болоод байна бшуу. Эдэ үдэрнүүдтэ иимэ хөөрэлдөөнүүд эхилбэ. Португалиин хэблэлдэ үгтэhэн мэдээнүүдэй ёhоор, хөөрэлдөөнүүд ехэл хүшэр хүндэ байдал… Унита бүлэгэйхид тэдэниие… хүсэн гээшэ гэжэ мэдэрээ… правительствын урда табиг… дүүлгын хэгдээгүй сагта дай… люулхагүйбди гээд унитын… Харин тиихэдэ НРА-гай прав… дотор олон партийна систем… добо гэhэн хуули абтаhан… политическэ хүсэн гээд тоо… гэhэн хараа бодолые бари… хуули байгша оной октябр… хаар хараалагдана.

Анголын гүрэндэ боложо… та үйлэ хэрэгүүд хадаа «… үлэгдэл гээшэ гэжэ политиче… шэдэй олонхинь тэмдэглэ… Анголодохи байдалые гурим… СССР ба США хубитаяа о… гээд Португалиин правитель… Үргэлжэлжэ байhан хэ… СССР-эй ба США-гай түлөө… даха ёhотой гээд тус пра… дүүлhэн байна. Энэ талаар … дууд ба Советскэ Союз… нуудые хэхэ тушаа үгэе… гээд «Нью-Йорк таймс» газ… бэ. Иимэ шиидхэбэриин… совет-американ харилсаанууд… байhые гэршэлбэ гээд тус… но.

Хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээт… уулзалга Лиссабон хотодо… лээр үнгэргэгдэхэ юм… аша туhатайгаар үнгэрхэ б… лын дайн дажарhаа хашар… этигэнэ.

ХУУШАНАЙ «НОЁД» БУСАБА ГЭЭШ…

Варшава хотодо барлагдадаг газетэнүүдэй нэгэндэ «Гэрэлтэ үндэр пан бусаба» гэhэн гаршагтай мэдээсэл толилогдоhон байна. Энэнь помещигүүдэй польско общестын түрүүшын съездэ зорюулагдаа юм. Энэ суглаан дээрэ үгэ хэлэhэн хүн бүхэн урдань тэрэнэй мэдэлдэ байhан нютагай нэрэ дурдаа юм. Бурхан зүг, ю дөөл, бодоод лэ малгайгаа абан, дохисогоохоор байгаа hэн.

Ороной түб хотын политехническэ институдай зал соо урдань помещигууд байhан мүн тэдэнэй үри hадаhан хамта гурбан зуу гаран хүнүүд сугларба. Эдэнэр бултадаа шэнэ общестые бии болгогшо мэдээжэ 725 обогуудай түлөөлэгшэд юм. Съезд дээрэ эмхиин хүтэлбэри hунгагдаhан, тус эмхиин эдэбхитэдэй ябуулжа байhан хүдэлмэриин тоосоон шагнагдаhан, саашанхи программань баталагдаhан байна. Эндэ сугларагшад 1945 ондо үнгэргэгдэhэн хүдөө ажахын реформодо политическэ сэгнэлтэ үгэжэ, тэрэниие олоной hонорто табиха гэhэн эрилтэ Тадеуш Мазовецкиин кабинедэй урда табиба.

Тэрэ үедэ газарые таряашадта дамжуулха тухай абтаhан декрет хадаа нациин эгээл сусэгы болохо хүнүүдые үгы хэхэ гэhэн зорилготой байгаа юм гээд үгэ хэлэгшэд онсолбо.

Помещигүүдтэ зөөриинь бусааха гү, али тэрэнэйнь орондо мүнгэ танга үгэхыень баадхаха гээшэ шэнэ байгуулагдаhан общестын гол зорилгонь юм. Урдань баяшуулай мэдэлдэ байhан газар нютагуудые, нэн түрүүн ордонгуудые ба паркнуудые бусааха эрилтэ Польшын правительствын урда табигдаха байна.

Мүнөө үедэ ороной музейнүүдтэ табигдаад байhан зүйлнүүдые б… табиха тушаа үгэнүүд съезд… ностоо юм. «Газар нютаг… бэшээр ашаглаhанайнь» тү… дэлхэйн дайнай үедэ Польш… дые эзэлhэн» хүршэ гүрэн… зөөри абтаха ёhотой гэhэн… байhан тухайгаа Польшын п… дүүлбэ. Тиихэдээ Баруун Ук… лоруссиин газар дайда тү… байhаниинь ойлгосотой.

— 1945 ондо таряашадта… рые бусааха эрилтэ бид… Бидэнэр таряашадтай бэшэ… тэй тоосоо хэхэ ёhотойбд… шын помещигүүдэй общест… шэр съезд дээрэ hунгаг… Раковецкий гэгшэ мэдүүлhэ…

Энэ юун гэhэн удхатайб… польско «Трибуна» газета… ажахын рафор мо тухай де… тво мэдэрхэеэ болижо бай… бэшье таряашад hанаа үнэ… хуушанай «ноёд» бусаба г… юуб гэхэдэ, урданай пом… нютагта ба гүрэнэй худөө… ерэхэдээ, гэртээ бусаhандал… ээзн ёhоор ябажа харана…

Варшава хотодо үнгэрг… щигүүдэй общестын съезд… ерэhэн промышленнигүүдэ… зөөрөө алдагшадай общест… сад иимэрхүү эмхинүүдэ… шляхтые нэгэдэхыень уряа… гаа зөөрие бусаахаяа hэдэ… ческэ болон бусад туhал… зорилготойгоор Познань… фирмэ эмхидхэгдэнхэй, … тэрэ хуушан дансануудые…

ХУДАЛДАА НАЙМААН ГҮЙС…

Бээжэн хотынхид Азиин арбан нэгэдэхи наадануудые hайн бэлэдхэлтэйгээр угтаба. Эдэ наадануудай түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ олимпийскэ дэрээбэн баригданхай, спортсменүүд болон журналистнууд олоороо сугларaa гээшэ. Зуу гаран миллион хитадууд эдэ хэмжээ ябуулгануудта хабаадаха юм.

Бээжэн хотын Хайдянь районда ехэ гээшын худалдаа наймаанай түб эмхидхэгдэнхэй. КНР-эй бии болоhонhоошье хойшо иимэ ехэ яармаг эмхидхэгдээгүй юм гээд мэдээсэгдэнэ. Үдэр бүри эндэ 50 гаран мянган хүн зон ерэнэ.

Ороной бүхы провинцинуудай, районуудай гүрэнэй, кооперативна ба хамтын предприятинууд тус яармагые эмхидхээ юм. Эд бараанай национальна дэлгүүр дээрэ эгээл hайн юун бииб, тэрэ Бээжэн хотын выставочна комплексын зээлдэг талмай дээрэ асарагданхай гээд журналистнуудта мэдээсэгдэнхэй. Эндэ эм дом, сай, амтатай зүйлнүүдhээ эхилээд, мүнөөнэй электронико хүрэтэр хуу бии. Үдэр бүри Синьцзяньhаа виноград, дыни самолёдоор асарагдана. Мүн хариин гүрэнүүдhээшье асарагдаhан эд бараа элбэгээр худалдагдана.

Яармагай галхануудхүн з… ерэхые урина. Эндэ асарааг… раанай шанар hайн, сэнгы… хан. Худалдаа наймаа эрх… дынгөө павильонуудые гоё… оролдоо.

Яармагта ерэгшэд ресто… дэ орожо амарха аргатай… дай ба дэлхэйн кухниин хо… зүйлэй эдеэ хоол дурад… дагдажа байhан эд бараан… зүйлнүүдэй сэнгынь юрын… нэгэ бага доогууршье hаан… маа эрхилэгшэд гарзада… даа наймаанай түбэйхид… даг хариин гүрэнэй диплома… даа наймаа эрхилэгшэдые… ба бусад үнэтэ металлнуу… зүйлнүүдые валютаар худа…

hайн шанартай зүйлнүүд… тэйгээр үйлэдбэрилхэ гээш… рилсаануудай эгээл шухал… лоно гээд Хитадай наймаа…

Соёлой hонин

«ЦИ-ГУНАЙ» АЛТАН СЭСЭГ

Иимэ нэрэтэй артистнарай бүлэг Хитадай Арадай Республикаhаа манай Буряад орондо hаяар айлшалха юм. «Ци-гун» гэhэн нэрые уншагшадта ойлгуулха шухала. «У-шу» гэhэн нэрэтэй барилдаан гэхэ гү, али бэеэ хамгаалха удхатай тэмсэл тухай булта дууланhан байха. «Ци-гун» гээшэ мүн иимэ зүйл юм. Энэ тэмсэлдэ hэлмэ, шиидам түмэр гэнжэ гэхэ мэтэ зэбсэгүүд хэрэглэгдэдэг. Аюулта ушарhаа бэеэ хамгаалхын тула эдэ бүгэдые хайшан гээд үрэ түгэсөөр хэрэглэхэ ёhотойб гэжэ бэлиг ехэтэ артистнар харуулха байна. Мүн бусадшье юрэ бусын арга зүйлнүүд олоной анхаралда дурадхагдаха юм.

Хитад артистнарай концертнүүд Улаан-Үдэдэ байгша hарын 26-hаа харуулагдажа эхилхэ. Тэрэ үдэрэй концертнүүд «Рассвет» гэжэ соёлой ордондо 18 саг 30 минутада ба 21 сагта болохо юм. Удаадахи үдэрнүүдтэ — сентябриин 27-до, 28-да ЛВРЗ-гэй соёлой ордон соо концертнүүд эдэл саг соо харуулагдаха байна. Хитад артистнарай түгэсхэлэй концертнүүд сентябриин 29-дэ, 30-да түмэр замай хүдэлмэришэдэй соёлой байшан соо 15 сагта, 17 саг 30 минутада ба 20 саг 30 минутада табигдаха юм.

Хитад ороной юрэ бусын артистнарай концертнүүдые харахаяа улаан-үдынхиднай олооро ерэхэ бээ гэжэ найдагдана.

Н. ЕГЕРЬ,
Буряадай филармониин редактор.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Манай Буряад орон Хитадай Арадай Республикатай харилсаа холбоогоо улам үргэдхэнэ. hаяхан хоёр ороной түлөөлэгшэд аша туhатай хөөрэлдөөндэ гар табижа, КНР-эй Үбэр-Монголой автономито районтой харилсаа холбоо нягтаар ябуулха болобо. Хитадай Арадай Республикын зүгhөө Үбэр-Монголой районой Арадай правительствын Түрүүлэгшэ Бухэн харин манай республикын зүгhөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагáнов хоёр талын аша туhатай хэлсээндэ гар табиба. Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ хүршэ ороной делегациие толгойлогшо Бүхэндэ уран зураг бэлэн болгон бариба.

Газетэ мүнөөдэрэйнгөө хуудаhануудта Буряадай АССР-эй Газар тухай Хуулиин проект олоной hонорто барлаба. Шэнэ Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, энэ асуудалаар өөhэдынгөө hанамжа болон дурадхалнуудые газетын редакцида бэшэжэ эльгээхые газетэ уншагшадаа уряална.

Газетын мүнөөдэрэй номерой дүрбэдэхи хуудаhанда «Хэн хаана hурахаб?» гэhэн ниитэ гаршаг доро соносхолнуудай суглуулбари барлагдаба.

Алтан дэлхэй дээрэхи амитан бүхэн хайратай. Ой тайгын, тала дайдын шэмэг болохо, хэлэ, амагүй, хэндэшье хорогүй амитаниие хүн түрэлтэн юундэ хайра гамгүйгөөр хюдаха болоо юм? Хурдан, хүсэтэй автомашинын шанга гэрэлээр hүниин харанхые хаха зүhэн, толондонь торсолдоhон тураг ан тордиhогүйгөөр буудахада, ямар аша бииб?

Эртэ урда сагhаа манай элинсэг хулинсагууд агнуури хэдэг байгаа. Тиигэбэшье оршон тойронхи ан гүрөөлэй үгы болотор хюдаха ушар үзэгдөөгүй.

Хоридохи зуун жэлэй hүүл багые урда зуун жэлнүүдтэй жэшэжэ болохогүй. Урданай зоной зүүдэндэшье үзэгдөөгүй оньhото техникэ мүнөө газар дэлхэйе доhолгооно. Дэлхэйшье, агаааршье танигдахагүй болотороо үнгэ шарайгаа, шанар шэнжэеэ хубилганхай. Хэдэн арбаад жэлэй саада тээ нюгоорон байгаа ой модоной орондо полинууд нэмжынхэй, гүнзэгы үhата, загаhаар баян гол горхонууд, нуур сөөрэмүүд үhаяа таташанхай, гансал ехэ хура бороогой үедэ үерлэжэ, дүтэ шадар ажаhуудаг зониие мэгдэхээнэ бэшэ гү?

hүүлэй жэлнүүдтэ Түнхэнэй райондо байгаали хамгаалха тухай асуудал улам шангаар

ХҮН ба байгаали

ОЛОНОЙ АНХАРАЛ ХЭРЭГТЭЙ

табигдадаг болонхой. Түрэл нютагтаа национальна парк байгуулха дурадхалые зон дуратайгаар дэмжээ hэн. «Саяан» газетын хуудаhан дээрэ байгаали хамгаалга тухай хэблэгдэдэг статьянуудые уншагшад хододоо hонирхон угтадаг юм.

hаяхан А. К. Бобковой браконьернүүдые шүүмжэлжэ бэшэhэн статья олониитын дунда хүлгөө татаhан байха юм. Нүхэр Бобков статья соогоо Аршаан hууринай ангуушад хорюултай агнуури хэнэ, ан гүрөөл, шубуу шонхор дүтэ шадарай ой модон, нуурнууд соо олоор хюдана гэжэ тэмдэглээ hэн. Корреспондент бидэниие буруу хардана, газетын хуудаhан дээрэ хүлисэл гуйха ёhотой гэhэн эрилтэ Аршаанай ангуушад табяа hэн. Теэд А. К. Бобковые хамгаалжа, браконьернүүдые шүүмжэлhэн бэшэгүүд олсор ерэдэг болонхой.

hаяхан «Саяан» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэдтэй, районой хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалга үнгэргөө. Тус уулзалга дээрэ байгаали хамгаалха асуудал тон эридээр табигдаа бэлэй.

Эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэд, Зуун-Мориной hургуулиин багша З. М. Шведова, Таhархайhаа Д. Н. Бодеев, Түнхэнhөө И. С. Беспалов гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, оршон тойронхи байгаалияа, зэрлиг амитадые гансал үгөөрөө бэшэ, харин хэрэгээрээ хамгаалаял гэжэ уряалба.

Хабартаа полидо үлэhэн hолоомоёо ажахынууд жэл бүри галдадаг юм. Тиимэhээ дүтэ шадарай ой модондо түймэр табигдадаг ушарнууд бии. «Юундэ үлүү hолоомоёо худалдадаггүй, харин галдадаг юм?» гэhэн асуудал сугларагшад табиба. Республикын олон районуудта малай тэжээл дутал дана гэжэ газетэдэ бэшэнэ, радиогоор дамжуулна ха юм. Али харгын холоhоо hолоомо зөөхэеэ арсана гээшэ гү?

Район дотор браконьернүүдтэй тэмсэл хэгдэнэгүй, егерьнүүд өөhэдынгөө үүргэ дүүргэнэгүй. Тэдэнэр байгаалиин эдир нүхэд болохо үхибүүдэй дунда эмхидхэлэй ажал ябуулнагүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Браконьернүүд хэhээгдэбэ гэhэн соносхол тон үсөөн байдаг. Харин тиихэдэ арын полинуудаар, намартаа ой тайгаар буугай нээрээн зэдэлhээр...

Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй, районно Соведэй гүйсэдкомууд байгаали хамгаалха асуудалда анхарал хандуулнагүй, hунгагшадтаяа тус асуудалаар хөөрэлдөө хэнэгүй ха юм.

Нютагайнгаа байгаали мүнөөдэр хамгаалжа шадаагүй хадамнай, манииe ерээдүймнай халаанай хүлисэхэгүйнь эли. Тиимэhээ байгаалиин баялигые зүбөөр хэрэглэжэ, буруу hанаатайшуулые бултаараа шүүмжэлжэ тогтооёл гээд уряалха байнаб.

Б. ШАРАКШАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрэл дайдын түхэл шарай.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

МВД-hээ МЭДЭЭСЭНЭ

Байгша оной сентябриин 10-hаа 17 болотор республика дотор 179 гэмтэ ябуулга хэгдэhэн байна. Тэрэ тоодо 7 хүниие алаhан, 4 хүниие хүсөөр эдлэhэн, 16 ушарта зориюута доболжо, хүниие сохиhон байха юм. Гадна 14 дахин хулиган аашa гаргагдаhан, гүрэнэй зөөридэ 21 дахин хулгай ороhон, 77 дахин үмсын зөөри хулгайлагдаhан, мүн 14 автомототранспорт хулгайлагдаа. Энэ долоон хоног соо гэмтэ ябуулгануудай тоо эрид нэмээ гэжэ мэдээсэе. Архиин hоггуугаар олонхи гэмтэ ябадал хэгдэнэ.

Жэшээлбэл, сентябриин 11-дэ Ивалгын районой Сотниково посёлогто эрхэтэн К. хутагаар хадхуулhан юм. Энэл посёлогто ажаhуудаг эрхэтэн Р. Р. Мабарашкин hоггуугаар гэмтэ ябуулга хэhэнэйнгээ hуулээр «Восход» мотоцикл хулгайлжа унаад, тэрьедээ гэжэ элирүүлэгдэбэ. Мабарашкин тэрэл үдэртөө баригдаhан байха юм.

Нэгэ үдэр урид Ивалга тосхондо, эрхэтэн Б. өөрынгөө бани соо хуулиин наhа хүсөөгүй В. гэгшые hоггуугаар хүсөөр эдлэhэн байгаа. Мүнөө мүрдэлгэ хэгдэжэ байнхай.

Сентябриин 12-то танигдаагүй hоггуу хүнүүд Улаан-Үдын Павловай нэрэмжэтэ үйлсэдэ эрхэтэн Ц. гэгшые сохёод, пенсионно удостоверени архиин талон хоёрынь буляажа абаа. Милициин хүдэлмэрилэгшэд Б. Б. Дугаржапов, С. Б. Баглаев, Д. В. Цыденов гэгшэдые барижа, мүрдэлгэ хэжэ байна.

Сентябриин 15-да Гусиноозерск хотодо С. В. Ермолаев архиин hоггуугаар эсэгэеэ сохижо, больницада оруулба.

Зарим зон гэмтэ ябуулга хэгшэдэй мэхэдэ ехэ бэлэхэнээр ородог байна. Жэшээнь, Советскэ райгүйсэдкомой байшан соо танигдаагүй хүн П. эрхэтэн гэгшэтэй хөөрэлдөөд, мебель абажа үгэхэб гэжэ найдуулhан байгаа. Тиигээд 1240 түхэриг мүнгыень абаад, үгы болошоо hэн.

Энэ хугасаа соо 27 харгын-транспортна аюул боложо, 5 хүн, тэдэнэй тоодо нэгэниинь үхибүүн наhа бараа.

Үнгэрhэн долоон хоног соо 20 дахин түймэр дүжэржэ, 5400 түхэриг мүнгэнэй хэмжээнэй гай гарзада оруулhан байна.

Энэл үе соо элдэбын ааша гаргаhанайнгаа түлөө 727 хүн Улаан-Үдэ хотын дотоодын хэрэгүүдэй районуудай таhагуудта асарагдаа.

БУРЯАДАЙ АССР-эй МВД-гэй ПРЕСС-БҮЛЭГ.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Хүн шубуунай дуун»— фильм-зүжэг. 11.00—«Это было... Было...» 11.20—Александр Арутюнян. Композиторай портрет. 12.20—Хүүгэдэй час. Немец хэлэнэй хэшээлтэй. 13.20 — Коллаж. 13.30—Время. 14.10—«Судьба халимат» — баримтата фильм. (14.30 хүрэтэр). 16.25 — Уран зурааша С. Эрьзя тухай баримтата фильм. 16.45—Молдовын фольклорно хүгжэмэй концерт. 17.20—«Таллиннский зоопарк»— баримтата фильм. 17.50—«Амар сайн, хүгжэм!» 18.30—Мультфильм. 18.40 — Эрдэмэй мэдээсэл. 19.30—Время. 20.00—Онсо шухала хөөрэлдөөн. 20.10—«Вопросы истории» журналай хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзалга. 20.55—«Рабыня Изаура»— 12-дохи сери. 22.00—Время. 22.30—«Слово» — литературно-уран hайханай программа. 00.30 — Дуушан ба гүйсэдхэгшэ Алексей Колосовой зохёохы ажал тухай. 00.55—Шэнэ hонин (01.20 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 10.25—Баримтата фильм. 9.35, 10.45—Хүгжэм. 4-дэхи класс. 9.55, 11.05 — Француз хэлэн. 11.35, 12.35 — Географи. 7-дохи класс. 12.05—«Ород хэлэн». 13.05 — «Профессия — следователь»— 4 серитэй уран hайханай телевизионно фильм. 1-дэхи сери. 14.10—Ритмическэ гимнастика. 14.40—«Булагууд». 15.10—«Линия жизни»—1-дэхи сери. (Мосфильм 1981). УЛААН-ҮДЭ. 16.15—Павел Филонов тухай баримтата фильм. 17.45—«Зүүн Сибирь»— киножурнал. 17.55—Байгал. 18.10—«Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 18.00—Байгал. 19.10—«Эхэ нютаг». 19.40—Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ. Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановтай интервью. 20.05 — Соносхол. МОСКВА. 20.10 — Парламентаринууд Останкинада. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15 — Коллаж. 21.20— Воро… авиаотряд … тикаль». «Р… ши» — бари… премьерэ. … ССР-эй габь… нист ба ко… Мустафазаде… СССР-эй В… сесси дээр… Верховно С… дневник. 00… следователь… визионно ур… 1-дэхи сери. 01.45— Бальн… хоорондын …

Кино, театрнуудта

Бурятский драматический театр
Гастроли Томского театра юного зрителя. «Гуд-бай, Америка»— в 19-30.

«Дружба»
«Пугало из чердачного окна» — в 9-40, «Сувенир для прокурора»— в 11-20, 16, «Эскадрон гусар летучих» (2 серии) — в 13, 18, «Граф Монте Кристо» (2 серии)— в 21.

«Родина»
«Юнга со шхуны «Колумб»— в 10, 16, «Сувенир для прокурора»— в 12, 14, 18-10, 20, 21-50.

«Прогресс»
Красный зал—«Полнеба» — в 9-30, 14, 18-30, 21, «109-ый идет без остановки»— в 12, 16-30. Зеленый зал—«Враг мой» — в 9-40, 13-30, 17-20, «В джазе только девушки»— в 11-30, 15-20, 19, 21.

«Октябрь»
«Эгрета из слоновой кости»— в 9-40, 14-40, «Торможение в небесах»— … 21, «Танцор… «Танцуй, тан…

«Восток»
«Это было… «Бархан»— …

«Байкал»
«Раджлакш… 18-30, 21.

«Аршан»
«Под небо… 21.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-58-54, зам. редактора—2-68-03, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-61; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-25-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское 2-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР… ректор 2-40-55. Заказ № 219